

EL

EL

EL

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Βρυξέλλες, 10.11.2010
COM(2010) 639 τελικό

**ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ**

Ενέργεια 2020
Μια στρατηγική για ανταγωνιστική, αειφόρο και ασφαλή ενέργεια

SEC(2010) 1346

**ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ**

Ενέργεια 2020

Μια στρατηγική για ανταγωνιστική, αειφόρο και ασφαλή ενέργεια

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το αντίτιμο της αποτυχίας είναι πολύ υψηλό.

Η ενέργεια είναι η κινητήρια δύναμη της κοινωνίας μας. Η ευημερία των λαών, της βιομηχανίας και της οικονομίας μας εξαρτάται από την πρόσβαση σε ασφαλή, εξασφαλισμένη, αειφόρο και προσιτή ενέργεια. Ταυτόχρονα, οι εκπομπές που σχετίζονται με την ενέργεια αντιστοιχούν στο 80% περίπου των συνολικών εκπομπών αερίων θερμοκηπίου της ΕΕ. Η πρόκληση της ενέργειας αποτελεί συνεπώς μια από τις μεγαλύτερες δοκιμασίες που καλείται να αντιμετωπίσει η Ευρώπη. Θα χρειαστούν δεκαετίες για να τεθεί το ενεργειακό μας σύστημα σε πλέον εξασφαλισμένη και αειφόρο τροχιά. Όμως, οι αποφάσεις για να μπούμε στο σωστό δρόμο πρέπει να ληφθούν επείγοντως αφού τυχόν αποτυχία δημιουργίας μιας εύρυθμης ευρωπαϊκής ενεργειακής αγοράς θα οδηγήσει σε αύξηση των δαπανών των καταναλωτών και θα θέσει σε κίνδυνο την ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης.

Κατά την επόμενη δεκαετία απαιτούνται επενδύσεις στον τομέα της ενέργειας της τάξης του ενός τρισεκατομμυρίου ευρώ, τόσο για τη διαφοροποίηση των υφιστάμενων πηγών όσο και για την αντικατάσταση εξοπλισμού και την κάλυψη των υψηλών και μεταβαλλόμενων ενεργειακών απαιτήσεων. Οι διαρθρωτικές αλλαγές όσον αφορά τον ενεργειακό εφοδιασμό, εν μέρει λόγω αλλαγών στην εγχώρια παραγωγή, υποχρεώνουν τις ευρωπαϊκές οικονομίες να προχωρήσουν σε επιλογές ως προς τα ενεργειακά προϊόντα και τις αντίστοιχες υποδομές. Οι εν λόγω επιλογές θα γίνουν αισθητές κατά την επόμενη τριακονταετία και επέκεινα. Προκειμένου να καταστεί δυνατή η επείγουσα λήψη των σχετικών αποφάσεων απαιτείται ένα φιλόδοξο πλαίσιο πολιτικής. Τυχόν αναβολή λήψης των εν λόγω αποφάσεων θα έχει ανυπολόγιστες επιπτώσεις στην κοινωνία όσον αφορά αμφότερα, και τις μακροπρόθεσμες δαπάνες και την εξασφάλιση.

Η κοινή ενεργειακή πολιτική της ΕΕ διαμορφώθηκε προοδευτικά γύρω από τον κοινό στόχο διασφάλισης απρόσκοπτης φυσικής διάθεσης ενεργειακών προϊόντων και υπηρεσιών στην αγορά, σε τιμή προσιτή για όλους τους καταναλωτές (ιδιώτες και βιομηχανίες) με ταυτόχρονη συμβολή στους ευρύτερους κοινωνικούς και κλιματικούς στόχους της ΕΕ. Οι κεντρικοί στόχοι της ενεργειακής πολιτικής (ασφάλεια εφοδιασμού, ανταγωνιστικότητα και αειφορία) περιλαμβάνονται πλέον στην Συνθήκη της Λισαβόνας¹. Συνεπώς, καθορίζεται σαφώς τι αναμένεται από την Ευρώπη στον τομέα της ενέργειας. Παρόλο που έχει επιτευχθεί κάποια πρόοδος προς την επίτευξη των ανωτέρω στόχων, τα ενεργειακά συστήματα της Ευρώπης προσαρμόζονται εξαιρετικά αργά ενώ ταυτόχρονα η κλίμακα των προκλήσεων αυξάνει. Οι μελλοντικές διευρύνσεις της ΕΕ θα καταστήσουν την πρόκληση ακόμη μεγαλύτερη καθώς θα

¹ Άρθρο 194 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ).

ενταχθούν στην Ένωση χώρες με παρωχημένες υποδομές και με λιγότερο ανταγωνιστικές ενεργειακές οικονομίες.

Το 2007, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο υιοθέτησε φιλόδοξους στόχους στον τομέα της ενέργειας και της κλιματικής αλλαγής για το 2020 – μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου κατά 20%, που μπορεί να φθάσει το 30% εάν οι συνθήκες το επιτρέψουν², αύξηση του μεριδίου των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στο 20% και βελτίωση κατά 20% της ενεργειακής απόδοσης. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο υποστηρίζει αδιαλείπτως τους εν λόγω στόχους. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ανέλαβε επίσης μακροπρόθεσμη δέσμευση όσον αφορά τη μείωση των εκπομπών (διοξειδίου του) άνθρακα θέτοντας ως στόχο για την ΕΕ και τις υπόλοιπες βιομηχανικές χώρες περικοπή των εκπομπών κατά 80 έως 95% μέχρι το 2050.

Ωστόσο, με την υφιστάμενη στρατηγική φαίνεται προς το παρόν απίθανο να επιτευχθούν όλοι οι στόχοι του 2020, ενώ η στρατηγική είναι πλήρως ανεπαρκής για να αντιμετωπιστούν οι μακροπρόθεσμες προκλήσεις. Οι ενεργειακοί στόχοι της ΕΕ έχουν ενσωματωθεί στην στρατηγική Ευρώπη 2020 για μια έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη³, την οποία ενέκρινε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τον Ιούνιο του 2010 στην εμβληματική του πρωτοβουλία με τίτλο «Μια Ευρώπη που χρησιμοποιεί αποτελεσματικά τους πόρους». Η ΕΕ καλείται να συμφωνήσει επειγόντως σχετικά με τα εργαλεία που θα καταστήσουν δυνατή την αναγκαία μεταστροφή, διασφαλίζοντας με τον τρόπο αυτό ότι η Ευρώπη θα αναδυθεί από την ύφεση σε πλέον ανταγωνιστική, εξασφαλισμένη και αειφόρο πορεία.

Παρά τη σπουδαιότητα των στόχων της ενεργειακής πολιτικής, υφίστανται σημαντικές ελλείψεις όσον αφορά την υλοποίηση.

Η εσωτερική αγορά ενέργειας παραμένει κατακερματισμένη και δεν έχει αξιοποιήσει το δυναμικό της όσον αφορά τη διαφάνεια, την προσβασιμότητα και τις επιλογές. Υπάρχουν εταιρείες που έχουν αναπτυχθεί ξεπερνώντας τα εθνικά σύνορα, αλλά η εξέλιξή τους συναντά ακόμη εμπόδια υπό τη μορφή πληθώρας εθνικών κανόνων και πρακτικών. Υφίστανται ακόμη πολλοί φραγμοί που εμποδίζουν τον ανοικτό και ισότιμο ανταγωνισμό⁴. Από πρόσφατη μελέτη σχετικά με τις συνθήκες που αντιμετωπίζουν οι καταναλωτές στις λιανικές αγορές ηλεκτρικής ενέργειας προκύπτει ότι οι καταναλωτές δεν έχουν τις καλύτερες δυνατές επιλογές⁵. Η εφαρμογή της νομοθεσίας για την εσωτερική αγορά είναι απογοητευτική, με πάνω από 40 διαδικασίες επί παραβάσει σε εξέλιξη σχετικά με τη δεύτερη δέσμη μέτρων για την εσωτερική αγορά ενέργειας από το 2003 και μόνο.

Η ασφάλεια του εσωτερικού ενεργειακού εφοδιασμού υπονομεύεται από καθυστερήσεις στις επενδύσεις και στην τεχνολογική πρόοδο⁶. Σήμερα, σχεδόν το 45% της ευρωπαϊκής

² Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ανέφερε συγκεκριμένα: «υπό τον όρο ότι και άλλες ανεπτυγμένες χώρες θα δεσμευθούν για ανάλογες μειώσεις εκπομπών και ότι οι πιο προηγμένες οικονομικά αναπτυσσόμενες χώρες θα συμβάλουν καταλλήλως ανάλογα με τις ευθύνες τους και τις αντίστοιχες δυνατότητές τους».

³ Ανακοίνωση της Επιτροπής (έγγραφο 7110/10 της 5^{ης} Μαρτίου 2010).

⁴ Όπως προκύπτει από την έρευνα της Επιτροπής στον κλάδο της ενέργειας, Ανακοίνωση της Επιτροπής – της 1^{ης} Ιανουαρίου 2007 με τίτλο «Έρευνα δυνάμει του άρθρου 17 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1/2003 στον ευρωπαϊκό κλάδο του αερίου και της ηλεκτρικής ενέργειας» - COM(2006)851 τελικό - και από τον μεγάλο αριθμό διερευνούμενων υποθέσεων για συμπεριφορά κατά παράβαση των κανόνων του ανταγωνισμού στον κλάδο (π.χ. IP/10/494 της 4^{ης} Μαΐου 2010).

⁵ Μελέτη σχετικά με τη λειτουργία των λιανικών αγορών ηλεκτρικής ενέργειας για τους καταναλωτές στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Νοέμβριος 2010.

⁶ Το Ευρωπαϊκό δίκτυο διαχειριστών συστημάτων μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας εκτίμησε ότι η ΕΕ πρέπει να κατασκευάσει ή ανανεώσει 30.000 χιλιόμετρα καλώδια ηλεκτρικών δικτύων κατά την επόμενη δεκαετία.

ηλεκτροπαραγωγής στηρίζεται σε πηγές ενέργειας χαμηλής περιεκτικότητας σε άνθρακα, κυρίως πυρηνική και υδροηλεκτρική ενέργεια. Μέρη της ΕΕ μπορεί να χάσουν μέχρι το 2020 πάνω από το ένα τρίτο της δυναμικότητας τους ηλεκτροπαραγωγής λόγω του περιορισμένου χρόνου ζωής των εν λόγω εγκαταστάσεων. Αυτό σημαίνει αντικατάσταση και επέκταση της υφιστάμενης δυναμικότητας, εξεύρεση εξασφαλισμένων εναλλακτικών μη ορυκτών καυσίμων, προσαρμογή των δικτύων στις εναλλακτικές πηγές ενέργειας και υλοποίηση μιας πραγματικά ενοποιημένης εσωτερικής αγοράς ενέργειας. Ταυτόχρονα, τα κράτη μέλη δεν έχουν εξαλείψει ακόμη τις περιβαλλοντικά επιβλαβείς επιδοτήσεις όπως όφειλαν.

Η ποιότητα των εθνικών σχεδίων δράσης για την ενεργειακή απόδοση, που κατάρτισαν τα κράτη μέλη από το 2008, είναι απογοητευτική και αφήνει μεγάλες δυνατότητες ανεκμετάλλευτες. Η υιοθέτηση της χρήσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και η αύξηση της ενεργειακής απόδοσης στις μεταφορές προχωρεί με πολύ αργούς ρυθμούς. Αν και λίγο-πολύ προχωρούμε σωστά όσον αφορά την επίτευξη του στόχου του 20% για τις ανανεώσιμες πηγές, πόρρω απέχουμε από την επίτευξη του στόχου που έχει τεθεί για την ενεργειακή απόδοση.

Σε διεθνές επίπεδο, δεν αποδίδεται η δέουσα προσοχή στις προειδοποιήσεις σχετικά με την μελλοντική στενότητα στην προσφορά πετρελαίου⁷. Παρά τις σοβαρές κρίσεις στον εφοδιασμό με αέριο, που ενήργησαν ως κώδονας κινδύνου αναδεικνύοντας πόσο ευάλωτη είναι η Ευρώπη, δεν υφίσταται ακόμη κοινή προσέγγιση έναντι των χωρών εταίρων, προμηθευτών ή διαμετακόμισης. Η υφιστάμενη δυνατότητα περαιτέρω ανάπτυξης των ενδογενών πόρων ορυκτών καυσίμων της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένου και του μη συμβατικού αερίου, και ο ρόλος που θα διαδραματίσουν πρέπει να αξιολογηθούν αντικειμενικά.

Η ενεργειακή αλληλεξάρτηση των κρατών μελών απαιτεί περισσότερη ευρωπαϊκή δράση.

Το επίπεδο στο οποίο πρέπει να χαραχθεί η ενεργειακή πολιτική είναι το ενωσιακό. Οι αποφάσεις περί ενεργειακής πολιτικής που λαμβάνει ένα κράτος μέλος έχουν αναπόφευκτα επιπτώσεις στα υπόλοιπα κράτη μέλη. Το βέλτιστο ενεργειακό μίγμα, συμπεριλαμβανομένης της ταχείας ανάπτυξης των ανανεώσιμων πηγών, απαιτεί τουλάχιστον μια ηπειρωτική αγορά. Η ενέργεια είναι ο κλάδος της αγοράς στον οποίο μπορούν να επιτευχθούν οι μεγαλύτερες οικονομικές αποδόσεις σε πανευρωπαϊκή κλίμακα. Οι κατακερματισμένες αγορές όχι μόνον υπονομεύουν την ασφάλεια του εφοδιασμού αλλά περιορίζουν και το όφελος που μπορεί να αποφέρει ο ανταγωνισμός στις αγορές ενέργειας. Έφθασε η στιγμή να καταστεί η ενεργειακή πολιτική πραγματικά ευρωπαϊκή.

Η ΕΕ πρέπει να παραμείνει ελκυστική αγορά για τις επιχειρήσεις σε μian εποχή αυξανόμενου ανταγωνισμού για τις ενεργειακές πηγές παγκοσμίως. Η νέα ευρωπαϊκή στρατηγική πρέπει να υποστηρίζει την ενοποιημένη βιομηχανική προσέγγιση που δημοσίευσε πρόσφατα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή⁸, δεδομένου ιδίως ότι η ενέργεια παραμένει σημαντικός συντελεστής κόστους για την βιομηχανία⁹. Η ΕΕ πρέπει επίσης να παγιώσει την ανταγωνιστικότητά της στις αγορές ενεργειακής τεχνολογίας. Το μερίδιο των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στο ενεργειακό μίγμα της ΕΕ έχει αυξηθεί σταθερά σε περίπου 10% της ακαθάριστης τελικής

⁷ Π.χ. Παγκόσμιες ενεργειακές προοπτικές 2009 και 2010 της ΔΟΕ.

⁸ Ανακοίνωση σχετικά με μian «Ολοκληρωμένη βιομηχανική πολιτική για την εποχή της παγκοσμιοποίησης», COM(2010) 614.

⁹ Για παράδειγμα, εκτιμάται ότι οι τιμές της ηλεκτρικής ενέργειας στην Ευρώπη είναι κατά 21% υψηλότερες σε σχέση με εκείνες των Ηνωμένων Πολιτειών ή κατά 197% υψηλότερες σε σχέση με εκείνες της Κίνας.

ενεργειακής κατανάλωσης το 2008. Το 2009, το 62% της νεοεγκατασταθείσας ικανότητας ηλεκτροπαραγωγής στην ΕΕ προερχόταν από ανανεώσιμες πηγές, κυρίως αιολική και ηλιακή. Ωστόσο, το προβάδισμα της Ευρώπης αμφισβητείται. Σύμφωνα με τον ανεξάρτητο δείκτη ελκυστικότητας των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας του 2010¹⁰, οι ΗΠΑ και η Κίνα προσφέρουν τις καλύτερες επενδυτικές ευκαιρίες για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Απαιτούνται νέα κίνητρα και η ηγεσία της ΕΕ καλείται περισσότερο παρά ποτέ να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις αυτές.

Στις διεθνείς ενεργειακές υποθέσεις η ΕΕ θα μπορούσε να είναι πολύ ισχυρότερη και αποτελεσματικότερη αν ανέλμβανε τις ευθύνες για τα κοινά της συμφέροντα και φιλοδοξίες. Παρόλο που αντιπροσωπεύει το ένα πέμπτο της παγκόσμιας χρήσης ενέργειας, η ΕΕ συνεχίζει να ασκεί λιγότερη επιρροή στις διεθνείς αγορές ενέργειας από όσο θα αντιστοιχούσε στο οικονομικό της βάρος. Οι παγκόσμιες αγορές ενέργειας καθίστανται στενότερες με την μεγαλύτερη αύξηση της παγκόσμιας ζήτησης που προέρχεται από τις αναπτυσσόμενες χώρες της Ασίας και της Μέσης Ανατολής¹¹. Συνεπώς, ως ο μεγαλύτερος εισαγωγέας ενέργειας παγκοσμίως, η ΕΕ είναι πιθανόν να είναι πιο ευάλωτη σε κινδύνους όσον αφορά την τροφοδοσία.

Η ένταξη της ενεργειακής πολιτικής στη συνθήκη της ΕΕ απαιτεί μια νέα προοπτική.

Πρέπει να αξιοποιήσουμε τα επιτεύγματά μας και να είμαστε τολμηροί στις φιλοδοξίες μας.

Η ΕΕ δεν έχει την πολυτέλεια μιας αποτυχίας όσον αφορά τις ενεργειακές της φιλοδοξίες. Συνεπώς, η Επιτροπή προτείνει μια νέα ενεργειακή στρατηγική με ορίζοντα το 2020. Με αυτήν, θα παγιωθούν τα μέτρα που έχουν ληφθεί μέχρι τώρα και θα ενισχυθεί η δραστηριότητα στους τομείς στους οποίους ανακύπτουν νέες προκλήσεις. Πρόκειται για το αποτέλεσμα εκτεταμένων συζητήσεων στο πλαίσιο των ενωσιακών θεσμικών οργάνων και ευρείας δημόσιας διαβούλευσης.

Η νέα στρατηγική δεν εστιάζεται σε συγκριτική ανάλυση των διάφορων ενεργειακών πηγών αλλά στα βήματα που απαιτούνται για την υλοποίηση των μεσοπρόθεσμων πολιτικών στόχων της Ευρώπης. Ο επικείμενος ενεργειακός χάρτης πορείας 2050 θα περιλαμβάνει διάφορα σενάρια όσον αφορά το ενεργειακό μίγμα και θα περιγράφει τρόπους επίτευξης του μακροπρόθεσμου στόχου της Ευρώπης όσον αφορά την απεξάρτηση από τον άνθρακα και τις επιπτώσεις τους όσον αφορά τις πολιτικές αποφάσεις στον τομέα της ενέργειας. Η παρούσα στρατηγική καθορίζει τις αρχικές πολιτικές αποφάσεις που θα απαιτηθούν για να επιτευχθούν οι ενεργειακοί μας στόχοι για το 2020 όπως ισχύουν σήμερα. Οι χάρτες πορείας για την οικονομία και την ενέργεια χαμηλών εκπομπών άνθρακα του 2050 θα διαπνέουν και θα καθοδηγούν το πρόγραμμα δράσης και την υλοποίησή του εξασφαλίζοντας μακρόπνοο όραμα.

Χρειαζόμαστε επείγοντως μακρόπνοες αλλαγές στην παραγωγή, τη χρήση και την προσφορά ενέργειας.

Πρώτα και κύρια, η στρατηγική υπογραμμίζει την ανάγκη νέας εξισορρόπησης των δράσεων στον τομέα της ενέργειας υπέρ μιας πολιτικής με γνώμονα τη ζήτηση, την ενίσχυση της θέσης των καταναλωτών και της αποδέσμευσης της οικονομικής ανάπτυξης από τη χρήση της ενέργειας. Οι κλάδοι των μεταφορών και των κατασκευών ιδιαίτερα πρέπει να εφαρμόσουν

¹⁰ Renewable Energy Attractiveness Index, τεύχος 26, Αύγουστος 2010.

¹¹ Παγκόσμιες ενεργειακές προοπτικές 2010 της ΔΟΕ.

μια ενεργό πολιτική εξοικονόμησης ενέργειας και διαφοροποίησης προς μη ρυπογόνες ενεργειακές πηγές. Πέρα από το σύστημα εμπορίας εκπομπών, η στρατηγική πρέπει να συμβάλλει στη δημιουργία συνθηκών στην αγορά που να προωθούν μεγαλύτερη εξοικονόμηση ενέργειας και περισσότερες επενδύσεις σε χαμηλές εκπομπές άνθρακα, την εκμετάλλευση μεγάλης ποικιλίας κεντρικών και αποκεντρωμένων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, καθώς και τη χρήση ζωτικών τεχνολογιών για την αποθήκευση ενέργειας και την ηλεκτρο-κινητικότητα (κυρίως ηλεκτρικά οχήματα και δημόσιες μεταφορές).

Η ενεργειακή πολιτική παίζει ζωτικό ρόλο στην επίτευξη του στόχου της νέας στρατηγικής για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη που να υποστηρίζει μια ισχυρή, διαφοροποιημένη και ανταγωνιστική βιομηχανική βάση. Στο πλαίσιο αυτό, η Ευρώπη πρέπει να αναγνωρίσει ότι η βιομηχανική της βάση έχει ανάγκη όλους τους κλάδους σε ολόκληρη την αλυσίδα αξιών.

Οι δημόσιες αρχές πρέπει να πρωτοστατούν δίνοντας το καλό παράδειγμα. Κάθε χρόνο, οι δημόσιες αρχές δαπανούν ποσοστό 16% του ΑΕΠ της ΕΕ, ήτοι 1.500 δις ευρώ. Οι κανόνες για τις δημόσιες προμήθειες πρέπει να επιμένουν στις προϋποθέσεις απόδοσης για την αύξηση της εξοικονόμησης ενέργειας και τη διάδοση καινοτόμων λύσεων, ιδίως στα κτήρια και τις μεταφορές. Για την ενίσχυση της ενεργειακής απόδοσης πρέπει να αξιοποιηθεί πλήρως το δυναμικό των αγορακεντρικών μέσων, καθώς και άλλων μέτρων όπως η φορολογία.

Από την πλευρά της προσφοράς, πρέπει να συνεχίσει να δίνεται προτεραιότητα στην ανάπτυξη εξασφαλισμένων και ανταγωνιστικών πηγών ενέργειας. Στον τομέα της ηλεκτροπαραγωγής, οι επενδύσεις πρέπει να οδηγήσουν στην παραγωγή σχεδόν των δύο τρίτων της ηλεκτρικής ενέργειας από πηγές με χαμηλή περιεκτικότητα σε άνθρακα στις αρχές τις δεκαετίας του 2020, με δεδομένο ότι το σημερινό επίπεδο είναι 45%. Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Η στρατηγική πρέπει να εξασφαλίσει πλαίσιο σε ενωσιακό επίπεδο το οποίο, ενώ θα σέβεται τις εθνικές διαφορές, θα επιτρέπει στα κράτη μέλη να υπερβούν τους αντίστοιχους στόχους τους εξασφαλίζοντας ταυτόχρονα ότι οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και οι συναφείς τεχνολογίες θα καταστούν οικονομικά ανταγωνιστικές μέχρι το 2020.

Η συμβολή της πυρηνικής ενέργειας, από την οποία παράγεται σήμερα το ένα τρίτο περίπου της ηλεκτρικής ενέργειας στην ΕΕ και τα δύο τρίτα της ηλεκτρικής ενέργειας χωρίς εκπομπές άνθρακα, πρέπει να αξιολογηθεί ανοικτά και αντικειμενικά. Όλες οι διατάξεις της συνθήκης Ευρατόμ πρέπει να εφαρμοστούν αυστηρά, ιδίως όσον αφορά την ασφάλεια. Με δεδομένο το ανανεωμένο ενδιαφέρον για την εν λόγω μορφή ενέργειας στην Ευρώπη και παγκοσμίως, πρέπει να συνεχισθούν οι έρευνες στις τεχνολογίες διαχείρισης των πυρηνικών αποβλήτων και στην ασφαλή τους εφαρμογή, καθώς και στην προετοιμασία του μακροπρόθεσμου μέλλοντος μέσω της ανάπτυξης των συστημάτων σχάσης της επόμενης γενεάς, για αυξημένη βιωσιμότητα και συμπαραγωγή θερμότητας και ηλεκτρισμού, και των συστημάτων πυρηνικής σύντηξης (ITER).

Για το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο, οι αυξανόμενες απαιτήσεις για εισαγωγές και η διογκούμενη ζήτηση από αναδυόμενες και αναπτυσσόμενες χώρες απαιτούν ισχυρότερους μηχανισμούς για τη διασφάλιση νέων, διαφοροποιημένων και εξασφαλισμένων οδών εφοδιασμού. Παράλληλα με την πρόσβαση στο αργό πετρέλαιο, οι υποδομές διύλισης αποτελούν ζωτικό μέρος της αλυσίδας εφοδιασμού. Η ΕΕ είναι ισχυρός γεωπολιτικός εταίρος στις αγορές ενέργειας και πρέπει να έχει την ικανότητα να ενεργεί αναλόγως.

Η νέα ενεργειακή στρατηγική εστιάζεται σε πέντε προτεραιότητες:

1. Υλοποίηση μιας ενεργειακά αποδοτικής Ευρώπης,
2. Δημιουργία μιας πραγματικά πανευρωπαϊκής ενοποιημένης αγοράς ενέργειας,
3. Ενίσχυση της θέσης των καταναλωτών και επίτευξη του υψηλότερου επιπέδου ασφάλειας και προστασίας από κακόβουλες ενέργειες,
4. Επέκταση της ηγετικής θέσης της Ευρώπης στην ενεργειακή τεχνολογία και καινοτομία,
5. Ενίσχυση της εξωτερικής διάστασης της ενωσιακής αγοράς ενέργειας.

1. ΑΠΟΔΟΤΙΚΗ ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΠΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΖΕΤΑΙ ΣΕ ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΗΣΗ ΚΑΤΑ 20% ΜΕΧΡΙ ΤΟ 2020

Η Ευρώπη δεν έχει την πολυτέλεια να σπαταλά ενέργεια. Η ενεργειακή απόδοση αποτελεί έναν από τους κεντρικούς στόχους για το 2020, καθώς και παράγοντα ζωτικής σημασίας για την επίτευξη των μακροπρόθεσμων ενεργειακών και κλιματικών μας στόχων. Η ΕΕ πρέπει να καταρτίσει μια νέα στρατηγική ενεργειακής απόδοσης που θα επιτρέψει στα κράτη μέλη να αποσυνδέσουν περαιτέρω τη χρήση της ενέργειας από την οικονομική τους ανάπτυξη. Η εν λόγω στρατηγική θα λάβει υπόψη της τις διαφοροποιήσεις μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά τις ενεργειακές ανάγκες. Η ενεργειακή απόδοση είναι ο οικονομικά αποτελεσματικότερος τρόπος για να περιοριστούν οι εκπομπές, να βελτιωθεί η ασφάλεια και ανταγωνιστικότητα του ενεργειακού εφοδιασμού, να καταστεί η κατανάλωση ενέργειας προσιτότερη στους καταναλωτές καθώς και για να δημιουργηθούν θέσεις απασχόλησης, επίσης και στις εξαγωγικές βιομηχανίες. Πάνω απ' όλα παρέχει απτά οφέλη στους πολίτες: η μέση εξοικονόμηση ενέργειας για ένα νοικοκυριό είναι δυνατόν να ανέλθει σε 1.000 ευρώ ετησίως¹².

Είναι ανάγκη να αντιμετωπιστεί η παράδοση κατάσταση κατά την οποία η ζήτηση για πλέον ενεργοβόρα ή νέα προϊόντα εξουδετερώνει τα κέρδη από πλευράς ενεργειακής απόδοσης. Έφθασε ο καιρός να περάσουμε από τα λόγια στις πράξεις. Συνεπώς, προκειμένου να αλλάξουν οι σημερινές μορφές συμπεριφοράς, η ενεργειακή απόδοση πρέπει να ενταχθεί σε όλους τους συναφείς τομείς πολιτικής, συμπεριλαμβανομένης της εκπαίδευσης και της κατάρτισης. Τα κριτήρια της ενεργειακής απόδοσης πρέπει να επιβληθούν σε όλους τους τομείς, συμπεριλαμβανομένης και της κατανομής των κονδυλίων του δημοσίου.

Οι προσπάθειες πρέπει να επικεντρωθούν σε ολόκληρη την ενεργειακή αλυσίδα, από την παραγωγή της ενέργειας, μέσω της μεταφοράς και της διανομής, έως την τελική κατανάλωση. Η αποτελεσματική παρακολούθηση της συμμόρφωσης, η επαρκής επιτήρηση της αγοράς, η ευρεία χρήση ενεργειακών υπηρεσιών και ελέγχων, καθώς και η αποδοτικότητα όσον αφορά τα υλικά και η ανακύκλωση αποτελούν όλα ισχυρά σημεία.

Απέχουμε πολύ από την επίτευξη του στόχου της ενεργειακής εξοικονόμησης του 20%. Κατά συνέπεια, η νέα στρατηγική απαιτεί ενισχυμένη πολιτική δέσμευση για την επίτευξη του ανωτέρω, μέσω του σαφούς καθορισμού του προς επίτευξη στόχου και της ισχυρής

¹² COM (2008)772.

παρακολούθησης της συμμόρφωσης. Τα κράτη μέλη και οι περιφερειακές και τοπικές αρχές καλούνται να εντείνουν τις προσπάθειές τους για την άσκηση επαρκών πολιτικών και για την πλήρη αξιοποίηση των διαθέσιμων εργαλείων, στόχων και δεικτών, μέσω ολοκληρωμένων εθνικών σχεδίων δράσης για την ενεργειακή απόδοση.

Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στους κλάδους με το μεγαλύτερο δυναμικό επίτευξης εξοικονόμησης μέσω βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης, ήτοι το υφιστάμενο κτιριακό δυναμικό και τον τομέα των μεταφορών. Τα κράτη μέλη έχουν συμφωνήσει επί νομικώς δεσμευτικών κλιματικών στόχων για τους ανωτέρω και για άλλους τομείς εκτός συστήματος εμπορίας εκπομπών, αλλά απαιτείται ακόμη η εφαρμογή των κατάλληλων μέτρων¹³. Η αναθεώρηση της οδηγίας για τη φορολογία της ενέργειας είναι δυνατόν να λειτουργήσει καθοδηγητικά με δυνατότητες για μακροπρόθεσμα οφέλη στον τομέα της απόδοσης. Πρέπει να ληφθούν μέτρα για τη σημαντική επιτάχυνση του ρυθμού ανακαίνισης με τη χρήση ενεργειακά αποδοτικών προϊόντων και τεχνολογιών. Στον τομέα της κατοικίας, πρέπει να αντιμετωπιστεί η παροχή κινήτρων από κοινού στους ιδιοκτήτες και τους ενοικιαστές. Όσον αφορά τον σημαντικό αριθμό των δημόσιων κτηρίων, οι αρχές πρέπει να αξιοποιήσουν όλες τις διαθέσιμες ευκαιρίες, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που παρέχει η περιφερειακή πολιτική της ΕΕ για την βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης και της αυτονομίας των κτηρίων. Στον κλάδο των μεταφορών, πρέπει να αξιοποιηθούν οι σημαντικές δυνατότητες για παράδειγμα των πολυτροπικών λύσεων, των αποδοτικών οχημάτων και της αποδοτικής οδήγησης.

Οι τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνιών θα διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στη βελτίωση της απόδοσης σε μείζονες κλάδους εκπομπών. Οι εν λόγω τεχνολογίες παρέχουν δυνατότητες για διαρθρωτική μεταστροφή σε προϊόντα και υπηρεσίες χαμηλότερης έντασης πόρων, για εξοικονόμηση ενέργειας σε κτήρια και δίκτυα ηλεκτρικής ενέργειας καθώς και για αποδοτικότερα και ευφυή συστήματα μεταφορών που καταναλώνουν λιγότερη ενέργεια¹⁴.

Η βιομηχανία πρέπει να εντάξει στο επιχειρηματικό της μοντέλο στόχους ενεργειακής απόδοσης και καινοτομίας όσον αφορά την ενεργειακή τεχνολογία. Το σύστημα εμπορίας εκπομπών συμβάλλει σημαντικά στην επίτευξη των παραπάνω για τις μεγάλες επιχειρήσεις, αλλά απαιτείται η ευρύτερη χρήση και άλλων μέσων, όπως είναι οι ενεργειακοί έλεγχοι και τα συστήματα ενεργειακής διαχείρισης σε μικρότερες επιχειρήσεις και οι μηχανισμοί στήριξης για τις ΜΜΕ. Οι επιχειρήσεις μπορούν με τη συγκριτική αξιολόγηση της απόδοσης να αντιληφθούν που βαδίζουν όσον αφορά την απόδοση σε σχέση με τους ανταγωνιστές τους. Η απόδοση, συμπεριλαμβανομένου και του τομέα χρήσης της ηλεκτρικής ενέργειας, πρέπει να καταστεί η ίδια μια επικερδής επιχειρηματική δραστηριότητα, με αποτέλεσμα τη δημιουργία μιας ισχυρής εσωτερικής αγοράς για τεχνικές και πρακτικές εξοικονόμησης ενέργειας καθώς και για εμπορικές ευκαιρίες διεθνώς. Ένα πλαίσιο ευρείας απόδοσης πόρων θα αύξανε αυτού του είδους την εξοικονόμηση.

Ο δημόσιος τομέας πρέπει να ηγηθεί δίνοντας το καλό παράδειγμα. Πρέπει να τεθούν φιλόδοξοι στόχοι για την κατανάλωση του δημόσιου τομέα. Οι δημόσιες προμήθειες πρέπει επίσης να υποστηρίζουν τα αποτελέσματα της ενεργειακής απόδοσης. Πρέπει να υποστηριχθούν οι καινοτόμες ενοποιημένες ενεργειακές λύσεις σε τοπικό επίπεδο, που συμβάλλουν στη μετάβαση στις αποκαλούμενες «ευφυείς πόλεις». Οι αρχές τοπικής αυτοδιοίκησης αντιπροσωπεύουν μείζονα παράγοντα της επιδιωκόμενης αλλαγής και κατά

¹³ Απόφαση για επιμερισμό της προσπάθειας αριθ. 406/2009/EK.

¹⁴ Συγκεκριμένες δράσεις έχουν συμπεριληφθεί στο Ψηφιακό θεματολόγιο για την Ευρώπη, COM(2010)245.

συνέπεια οι πρωτοβουλίες τους, όπως το Σύμφωνο των Δημάρχων, πρέπει να ενισχυθούν περαιτέρω. Οι πόλεις και οι αστικές περιοχές που καταναλώνουν μέχρι και το 80% της ενέργειας αποτελούν ταυτόχρονα μέρος του προβλήματος αλλά και μέρος της λύσης για την επίτευξη μεγαλύτερης ενεργειακής απόδοσης.

Οι πολιτικές της αποδοτικής χρήσης των πόρων, συμπεριλαμβανομένων και των επενδύσεων στην ενεργειακή απόδοση, συχνά απαιτούν βραχυπρόθεσμες αρχικές δαπάνες πριν να γίνουν εμφανή τα μέσο- και πλέον μακροπρόθεσμα οφέλη. Απαιτούνται εργαλεία για να πραγματοποιηθούν νέες επενδύσεις σε τεχνολογίες και πρακτικές ενεργειακής απόδοσης. Η ενωσιακή χρηματοδότηση μπορεί να αποκτήσει υψηλό συντελεστή μόχλευσης και πρέπει να αναπτυχθούν καινοτόμες λύσεις. Πρέπει επίσης να διερευνηθεί η χρήση καινοτόμων και προσεκτικά μελετημένων¹⁵ εφαρμογών της φορολογίας και της τιμολόγησης ως εργαλείων που θα ενθαρρύνουν τις αλλαγές συμπεριφοράς ή την πραγματοποίηση επενδύσεων.

Μετά το σχέδιο ενεργειακής απόδοσης που θα ανακοινωθεί στις αρχές του 2011, θα ακολουθήσουν συγκεκριμένες κανονιστικές προτάσεις κατά τη διάρκεια του ίδιου έτους. Το σχέδιο θα καλύψει επίσης το ζήτημα της χρηματοδότησης όσον αφορά την πρόσβαση σε κονδύλια, τη διάθεση καινοτόμων χρηματοδοτικών προϊόντων, κινήτρων για πραγματοποίηση επενδύσεων στον τομέα της ενεργειακής απόδοσης καθώς και τον ρόλο της ενωσιακής χρηματοδότησης, ιδίως των διαρθρωτικών ταμείων, αξιοποιώντας περαιτέρω τα υφιστάμενα επιτυχή παραδείγματα.

Προτεραιότητα 1: Υλοποίηση μιας ενεργειακά αποδοτικής Ευρώπης

Δράση 1: Αξιοποίηση του μεγαλύτερου δυναμικού εξοικονόμησης ενέργειας – κτήρια και μεταφορές

- Πρέπει να επιταχυνθεί ο ρυθμός ανακαίνισης όσον αφορά της ενεργειακή απόδοση, με κίνητρα για τις επενδύσεις, ευρύτερη χρήση των επιχειρήσεων ενεργειακών υπηρεσιών, καινοτόμα χρηματοοικονομικά μέσα με υψηλούς συντελεστές μόχλευσης και χρηματοοικονομικές τεχνικές σε ευρωπαϊκό, εθνικό και τοπικό επίπεδο. Σε αυτό το πλαίσιο, οι επικείμενες προτάσεις της Επιτροπής θα καλύψουν την κατανομή των κινήτρων για επενδύσεις μεταξύ ιδιοκτητών και ενοικιαστών και την ενεργειακή σήμανση των κτηρίων (πιστοποιητικά χρησιμοποιούμενα στην αγορά ακινήτων και πολιτικές δημόσιας στήριξης).
- Οι δημόσιες αρχές πρέπει να ηγούνται δίνοντας το καλό παράδειγμα. Τα ενεργειακά κριτήρια (όσον αφορά την απόδοση, τις ανανεώσιμες πηγές και την ευφυή δικτύωση) πρέπει να χρησιμοποιούνται σε όλες τις δημόσιες προμήθειες, έργων, υπηρεσιών και προϊόντων. Απαιτούνται προγράμματα και διευκολύνσεις τεχνικής βοήθειας για την οικοδόμηση των δυνατοτήτων των φορέων της αγοράς ενεργειακών υπηρεσιών προκειμένου να εξευρεθεί και να διαρθρωθεί η χρηματοδότηση έργων με στόχο τις δημόσιες αρχές και ιδιωτικούς φορείς. Τα ενωσιακά χρηματοδοτικά προγράμματα θα επικεντρωθούν σε έργα εξοικονόμησης ενέργειας και θα καταστήσουν την ενεργειακή απόδοση ισχυρή προϋπόθεση για τη χορήγηση χρηματοδοτικής στήριξης.
- Στην επικείμενη Λευκή Βίβλο για την μελλοντική πολιτική μεταφορών θα περιλαμβάνεται δέσμη μέτρων για τη βελτίωση της βιωσιμότητας των μεταφορών και τον περιορισμό της εξάρτησης από το πετρέλαιο. Σε αυτήν θα περιλαμβάνονται

¹⁵ Ιδίως όσον αφορά τις σωρευτικές επιπτώσεις διάφορων μέτρων με βάση την αγορά.

κίνητρα με στόχο την αύξηση της ενεργειακής απόδοσης του συστήματος των μεταφορών, συμπεριλαμβανομένης και υποστήριξης της καθαρής αστικής κινητικότητας καθώς και λύσεων πολυτροπικών μεταφορών, πρότυπα ευφυούς διαχείρισης της κυκλοφορίας και ενεργειακής απόδοσης για όλα τα οχήματα, επαρκή οικονομικά κίνητρα και προώθηση της βιώσιμης συμπεριφοράς. Σε αυτό το πλαίσιο πρέπει να διερευνηθούν αποτελεσματικότερα συστήματα σήμανσης των αυτοκινήτων.

Δράση 2: Ενίσχυση της βιομηχανικής ανταγωνιστικότητας καθιστώντας τη βιομηχανία αποδοτικότερη

- Η Επιτροπή θα επιδιώξει τη στήριξη της ανταγωνιστικότητας των ευρωπαϊκών βιομηχανιών μέσω της ενεργειακής απόδοσης, διευρύνοντας τις απαιτήσεις οικολογικού σχεδιασμού για προϊόντα έντασης ενέργειας και πόρων σε συνδυασμό με απαιτήσεις σε επίπεδο συστήματος, όπου απαιτείται. Πρέπει να διερευνηθεί το δυνητικό αποτέλεσμα εθελοντικών συμφωνιών με βιομηχανικούς κλάδους έντασης ενέργειας και πόρων. Πρέπει να καθιερωθεί εκτενέστερη ενεργειακή σήμανση για να εξασφαλιστεί πιο κατανοητή σύγκριση μεταξύ προϊόντων.
- Πρέπει να εφαρμοστούν συστήματα ενεργειακής διαχείρισης (π.χ. έλεγχοι, σχέδια, διαχειριστές ενέργειας) στη βιομηχανία και στον κλάδο των υπηρεσιών. Ιδιαίτερα πρέπει να τονιστεί η εφαρμογή στις ΜΜΕ, μέσω εξειδικευμένων μηχανισμών στήριξης.

Δράση 3: Ενίσχυση της απόδοσης του ενεργειακού εφοδιασμού

- Η ενεργειακή απόδοση στην παραγωγή καθώς και στη διανομή πρέπει να καταστεί ουσιαστικό κριτήριο για την αδειοδότηση παραγωγικών δυνατοτήτων και απαιτούνται προσπάθειες για την ουσιαστική αύξηση της υιοθέτησης της συμπαραγωγής υψηλής απόδοσης καθώς και της τηλεθέρμανσης και τηλεψύξης.
- Οι εταιρείες διανομής και προμήθειας (λιανικής πώλησης) πρέπει να υποχρεωθούν να εξασφαλίσουν τεκμηριωμένη εξοικονόμηση ενέργειας από τους πελάτες τους, χρησιμοποιώντας μέσα όπως οι ενεργειακές υπηρεσίες τρίτων, εξειδικευμένα μέσα όπως «λευκά πιστοποιητικά», τέλη δημόσιας ωφέλειας ή ισοδύναμα και επιτάχυνση της εισαγωγής καινοτόμων εργαλείων όπως οι «ευφυείς μετρητές», που πρέπει να είναι προσαρμοσμένα στις ανάγκες των καταναλωτών και φιλικά προς τους χρήστες, έτσι ώστε να παρέχουν πραγματικά κέρδη στους καταναλωτές.

Δράση 4: Πλήρης αξιοποίηση των εθνικών σχεδίων δράσης για την ενεργειακή απόδοση

- Τα εθνικά σχέδια δράσης για την ενεργειακή απόδοση παρέχουν ολοκληρωμένη συγκριτική αξιολόγηση της ενεργειακής απόδοσης, συμπεριλαμβανομένων μετρήσιμων στόχων και δεικτών για την παρακολούθηση της προόδου, λαμβάνοντας υπόψη τις σχετικές θέσεις εκκίνησης και τις εθνικές συνθήκες. Ο στόχος Ευρώπη 2020 όσον αφορά την ενεργειακή απόδοση πρέπει να τροφοδοτείται από μηχανισμό ετήσιας ανασκόπησης.

2. ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΗΣ ΔΙΑΚΙΝΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

Οι αγορές ενέργειας της Ευρώπης άνοιξαν για να επιτρέψουν στους πολίτες να επωφεληθούν από πιο αξιόπιστες, ανταγωνιστικές τιμές, καθώς και από πιο αειφόρο ενέργεια. Το δυναμικό αυτό δεν θα υλοποιηθεί πλήρως παρά μόνο αν καταβληθούν σθεναρές προσπάθειες για τη δημιουργία πιο ενοποιημένης, διασυνδεδεμένης και ανταγωνιστικής αγοράς.

Οι αγορές ηλεκτρικής ενέργειας και αερίου δεν λειτουργούν ακόμη ως ενιαία αγορά. Η αγορά παραμένει κατά μεγάλο μέρος κατακερματισμένη σε εθνικές αγορές με πλήθος φραγμών που παρεμποδίζουν τον ισότιμο ανταγωνισμό. Οι περισσότερες αγορές ενέργειας παραμένουν εθνικών διαστάσεων και παρουσιάζουν υψηλό βαθμό συγκέντρωσης, συχνά με τις κατεστημένες εταιρείες να κατέχουν μια *de facto* μονοπωλιακή θέση. Οι ρυθμιζόμενες τιμές ενέργειας περιορίζουν περαιτέρω τον ανταγωνισμό σε πολλά κράτη μέλη¹⁶. Με δεδομένες τις παραμένουσες πρακτικές που αντιβαίνουν στο δίκαιο του ανταγωνισμού στον ενεργειακό τομέα¹⁷, απαιτείται ενεργός εφαρμογή των κανόνων του ανταγωνισμού, όχι μόνο από την Επιτροπή αλλά και από τα κράτη μέλη. Η βελτίωση του ανταγωνισμού στις αγορές ενέργειας θα συμβάλει στη θέσπιση των ορθών κινήτρων για τις απαιτούμενες επενδύσεις και στη μείωση του κόστους των στο απαιτούμενο επίπεδο.

Με την εισαγωγή του νομοθετικού πλαισίου που αποβλέπει στην προώθηση της επίτευξης του στόχου του 20% για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας το 2020, η Ευρώπη έχει κάνει μόλις το πρώτο βήμα στον υπόψη τομέα. Απαιτείται να εξασφαλιστεί ότι η νομοθεσία εφαρμόζεται πλήρως και ότι έχει ανοίξει ο δρόμος για τη χρησιμοποίηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας σε μεγάλη κλίμακα κατά τις δεκαετίες μετά το 2020. Το νομικό πλαίσιο πρέπει να εφαρμοστεί δεόντως προκειμένου οι επενδυτές να έχουν εμπιστοσύνη να επενδύσουν σε νέες εναλλακτικές επιλογές για την παραγωγή, μεταφορά και αποθήκευση ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές. Οι επιπτώσεις της οδηγίας για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας θα αξιολογηθούν από το 2011 και μετά, με στόχο η οδηγία να ενισχυθεί ή να επεκταθεί όπου και όταν απαιτείται.

Η περαιτέρω ανάπτυξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας θα συνεχίσει να εξαρτάται για λίγο χρόνο από καθεστώτα στήριξης. Η Επιτροπή πρέπει να παίξει το ρόλο της για να εξασφαλίσει ότι αυτά είναι βιώσιμα, συνάδουν με την τεχνολογική πρόοδο και δεν παρεμποδίζουν την καινοτομία ή τον ανταγωνισμό. Ωστόσο, η Επιτροπή πρέπει να εξασφαλίσει επίσης τον απαιτούμενο βαθμό σύγκλισης ή εναρμόνισης μεταξύ των εθνικών καθεστώτων, καθώς η αγορά των ανανεώσιμων πηγών μετακινείται από τον τοπικό στον διασυνοριακό εφοδιασμό. Σε αυτό το πλαίσιο, οι απαιτούμενες προϋποθέσεις για πανευρωπαϊκό εμπόριο ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές πρέπει να καθοριστεί με βάση τις βέλτιστες πρακτικές. Πρέπει να επεκταθεί η ευρύτερη χρήση ισόρροπων, οικονομικά συμφερούσων και προβλέψιμης τροφοδοσίας πριμοδοτήσεων, και περισσότερων μέσων στήριξης και χρηματοδότησης συγκεκριμένων τεχνολογιών σύμφωνα με τους κανόνες περί κρατικών ενισχύσεων ανάλογα με την περίπτωση. Πρέπει να αποφευχθούν ιδιαίτερα τα αναδρομικά τέλη για τα καθεστώτα στήριξης με δεδομένες τις αρνητικές επιπτώσεις των εν λόγω τελών στην εμπιστοσύνη των επενδυτών.

¹⁶ Έκθεση σχετικά με τη συντελεσθείσα πρόοδο στη δημιουργία της εσωτερικής αγοράς αερίου και ηλεκτρισμού - COM(2010) 84.

¹⁷ Μετά την αποκάλυψη με βάση την έρευνα στον κλάδο της ενέργειας των πολυάριθμων προβλημάτων ανταγωνισμού στον υπόψη τομέα, που είχε ως αποτέλεσμα την έκδοση εννέα σημαντικών αντιμονοπωλιακών αποφάσεων, η Επιτροπή συνεχίζει να αξιολογεί το ανταγωνιστικό περιβάλλον στις ευρωπαϊκές αγορές ενέργειας.

Όπως περιγράφεται στην έκθεση Monti, η νέα πρόκληση για το 2020 είναι η εξασφάλιση του βασικού άξονα για τη ροή ηλεκτρικής ενέργειας και αερίου όπου απαιτείται. Χωρίς την κατάλληλη υποδομή ανά την Ευρώπη, συγκρίσιμη με τα μέσα μεταφοράς άλλων στρατηγικών κλάδων όπως οι τηλεπικοινωνίες ή οι μεταφορές, η αγορά δεν πρόκειται να υλοποιήσει τις υποσχέσεις της. Πρέπει να καταβληθούν περαιτέρω προσπάθειες για την αναβάθμιση της ενεργειακής υποδομής ιδίως στα κράτη μέλη που προσχώρησαν το 2004, καθώς και στις λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές.

Είναι ιδιαίτερα σημαντικό το γεγονός ότι η Ευρώπη δεν διαθέτει ακόμη τη δικτυακή υποδομή που θα επέτρεπε στις ανανεώσιμες πηγές να αναπτυχθούν και ανταγωνιστούν ισότιμα τις παραδοσιακές. Τα υπό εξέλιξη μεγάλης κλίμακας έργα αιολικών πάρκων στον Βορρά και ηλιακών εγκαταστάσεων στον Νότο απαιτούν αντίστοιχες γραμμές μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας ικανές να μεταφέρουν την εν λόγω πράσινη ηλεκτρική ενέργεια σε περιοχές υψηλής κατανάλωσης. Το σημερινό δίκτυο θα αγωνιστεί να απορροφήσει τους όγκους ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές που συνεπάγονται οι στόχοι του 2020 (33% της ακαθάριστης παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας).

Οι ευφυείς μετρητές και τα δίκτυα είναι τα ζωτικά στοιχεία για την πλήρη εκμετάλλευση του δυναμικού των ανανεώσιμων πηγών και της εξοικονόμησης ενέργειας, όπως και οι βελτιώσεις στις ενεργειακές υπηρεσίες. Απαιτούνται μια σαφής πολιτική και κοινά πρότυπα για τους ευφυείς μετρητές και τα ευφυή δίκτυα¹⁸ πολύ πριν το 2020 προκειμένου να εξασφαλιστεί διαλειτουργικότητα σε ολόκληρο το δίκτυο.

Τέλος, η υποχρέωση για αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών μελών αποδυναμώνεται και ακυρώνεται χωρίς επαρκή εσωτερική υποδομή και γραμμές διασύνδεσης δια μέσου των εξωτερικών συνόρων και των θαλάσσιων περιοχών. Ως μείζων εισαγωγέας ενέργειας, η ΕΕ επηρεάζεται άμεσα από τις εξελίξεις στα δίκτυα των γειτονικών χωρών. Η κατασκευή νέων γραμμών διασύνδεσης στα σύνορά μας πρέπει να τύχει της ίδιας προσοχής και να γίνει αντικείμενο παρόμοιων πολιτικών με τα έργα στο εσωτερικό της ΕΕ. Οι εν λόγω συνδέσεις είναι ουσιαστικής σημασίας όχι μόνο για τους γείτονές μας, αλλά και για να κατοχυρωθεί και η σταθερότητα και η ασφάλεια του εφοδιασμού της ΕΕ. Θα δοθεί συγκεκριμένη έμφαση στον Νότιο διάδρομο και στην αποτελεσματική έναρξη έργων ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος, ιδίως το Nabucco και το ITGI.

Μέχρι το 2020 θα απαιτηθούν επενδύσεις ενός περίπου τρισεκατομμυρίου ευρώ για να αντικατασταθεί παρωχημένη δυναμικότητα, να εκσυγχρονιστούν και να προσαρμοστούν υποδομές και για να αντιμετωπιστεί η αυξανόμενη και μεταβαλλόμενη ζήτηση για ενέργεια χαμηλής περιεκτικότητας σε άνθρακα. Παρόλο που οι αποφάσεις για επενδύσεις εξαρτώνται κυρίως από τους φορείς της αγοράς (ενεργειακές εταιρείες, διαχειριστές συστήματος και καταναλωτές), η δημόσια πολιτική παίζει αποφασιστικό ρόλο στη δημιουργία σταθερού και διαφανούς πλαισίου για τις επενδυτικές αποφάσεις. Τα νέα εργαλεία που δημιουργήθηκαν με την τρίτη δέσμη μέτρων στην εσωτερική αγορά ενέργειας, συμπεριλαμβανομένου του Οργανισμού Συνεργασίας των Ρυθμιστικών Αρχών Ενέργειας (ACER) και των νέων δικτύων διαχειριστών συστημάτων μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας και αερίου (ENTSO-E και ENTSO-G) πρέπει να αξιοποιηθούν πλήρως στο μέλλον για την περαιτέρω ενοποίηση των

¹⁸ Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συγκρότησε μια ειδική ομάδα για τα ευφυή δίκτυα προκειμένου να συζητήσει την υλοποίηση των ευφυών δικτύων σε ευρωπαϊκό επίπεδο. http://ec.europa.eu/energy/gas_electricity/smartgrids/taskforce_en.htm.

αγορών ενέργειας. Περιφερειακές πρωτοβουλίες¹⁹ πρέπει να χρησιμεύσουν ως εφαλτήρια για τη δημιουργία μιας ευρωπαϊκής αγοράς.

Οι επενδύσεις σε υποδομή θα συνεχίσουν να χρηματοδοτούνται κυρίως από τα τέλη που καταβάλλουν οι χρήστες. Ωστόσο, με δεδομένη την κλίμακα των επενδύσεων, τη φύση τους και τον στρατηγικό τους χαρακτήρα, δεν μπορεί να υποτεθεί ότι όλες οι αναγκαίες επενδύσεις θα καλυφθούν μόνον από την αγορά. Η Επιτροπή θα υιοθετήσει μια νέα στρατηγική ανάπτυξης ενεργειακών υποδομών για να ενθαρρύνει επαρκείς επενδύσεις σε δίκτυα στους τομείς της ηλεκτρικής ενέργειας, του αερίου, του πετρελαίου και άλλους. Υπό την προϋπόθεση σταθερού εφοδιασμού, το φυσικό αέριο θα συνεχίσει να διαδραματίζει ζωτικό ρόλο στο ενεργειακό μίγμα της ΕΕ στο μέλλον και η σημασία του αερίου είναι δυνατόν να αυξηθεί ως εφεδρικού καυσίμου για την μεταβλητή παραγωγή ηλεκτρισμού. Αυτό απαιτεί διαφοροποιημένες εισαγωγές, σωληναγωγούς και τερματικά υγροποιημένου φυσικού αερίου, ενώ απαιτείται όλο και περισσότερη διασύνδεση των εθνικών δικτύων αερίου.

Εκτός από το ζήτημα της χρηματοδότησης, μείζων παράγων συμφόρησης μπορούν να αποδειχτούν οι πολύπλοκες και μακροχρόνιες διοικητικές διαδικασίες. Οι υφιστάμενοι κανόνες και διαδικασίες για έργα ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος (π.χ. που συμβάλλουν σε σκοπούς ασφάλειας του εφοδιασμού, αλληλεγγύης ή ενσωμάτωσης των ανανεώσιμων πηγών) θα απαιτηθεί να υποστούν σημαντική βελτίωση και εξορθολογισμό, με ταυτόχρονο σεβασμό των αρχών της δημόσιας αποδοχής και της υφιστάμενης περιβαλλοντικής νομοθεσίας. Οι κοινότητες σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο θα συμμετέχουν πιο εποικοδομητικά στην διευκόλυνση των έργων ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος εάν αυτά τους αποφέρουν απτά, βραχυπρόθεσμα οφέλη, π.χ. μέσω προτιμησιακής πρόσβασης σε δημόσια κονδύλια.

Προτεραιότητα 2: Δημιουργία μιας πανευρωπαϊκής ενοποιημένης αγοράς ενέργειας

Δράση 1: Έγκαιρη και ακριβής εφαρμογή της νομοθεσίας περί εσωτερικής αγοράς

- Η Επιτροπή θα συνεχίσει να εξασφαλίζει την ορθή και έγκαιρη εφαρμογή της υφιστάμενης εσωτερικής αγοράς ενέργειας, και να εφαρμόζει αποφασιστικά την πολιτική ανταγωνισμού. Για την περαιτέρω ενοποίηση της αγοράς ενέργειας απαιτείται η παγίωση του κανονιστικού πλαισίου (π.χ. κώδικες δικτύων) και η συμπλήρωσή του με άλλες δράσεις όπως η σύζευξη της αγοράς, η ανάπτυξη μοντέλων στόχου²⁰ και ενός εύρωστου πλαισίου για χρηματιστηριακές αγορές μέσω αποτελεσματικής διαφάνειας και εποπτείας. Εάν τα εν λόγω μέτρα αποδειχθούν ανεπαρκή ή εάν η εντολή του ACER αποδειχθεί περιορισμένη, θα εξετασθεί το ενδεχόμενο περαιτέρω νομοθετικών μέτρων.

Δράση 2: Χαρτογράφηση της ευρωπαϊκής υποδομής για το 2020-2030

- Η επικείμενη ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την υποδομή θα επιτρέψει στην Ευρώπη να εντοπίσει τις υποδομές που πρέπει να εγκατασταθούν κατά προτεραιότητα προκειμένου να επιτευχθεί μια εύρυθμη εσωτερική αγορά, να εξασφαλιστεί η ενοποίηση της μεγάλης κλίμακας παραγωγής από ανανεώσιμες πηγές

¹⁹

²⁰

Π.χ. αγορά ενέργειας της Βαλτικής, Μεσογειακός ενεργειακός δακτύλιος.

²⁰ Ένα μοντέλο-στόχου για την ηλεκτρική ενέργεια αναπτύχθηκε στο πλαίσιο του φόρουμ της Φλωρεντίας στην αποκαλούμενη ad-hoc συμβουλευτική ομάδα. Οι κατευθυντήριες γραμμές και οι κώδικες για την εφαρμογή του εν λόγω μοντέλου-στόχου βρίσκονται στο στάδιο της προετοιμασίας. Ένα μοντέλο-στόχου για το αέριο καταρτίζεται στο πλαίσιο του φόρουμ της Μαδρίτης.

και να διασφαλιστεί η ασφάλεια του εφοδιασμού, σύμφωνα και με το όραμα για ένα αειφόρο ευρωπαϊκό ενεργειακό σύστημα μέχρι το 2050. Μέχρι το 2015 δεν πρέπει να υπάρχει κράτος μέλος απομονωμένο από την ευρωπαϊκή εσωτερική αγορά. Θα καλυφθούν επίσης και οι διασυννοριακοί διάδρομοι. Τα δεκαετή σχέδια ανάπτυξης δικτύων των ENTSO-E και ENTSO-G θα προωθηθούν με τη βοήθεια του ACER, σε συνεργασία με όλους τους υπόλοιπους συναφείς εμπλεκόμενους. Η διαδικασία αυτή θα αξιοποιήσει επιτυχείς περιφερειακές πρωτοβουλίες όπως εκείνη της Βαλτικής, και θα περιλάβει και εκτίμηση των αναγκαίων εγκαταστάσεων αποθήκευσης και τα μέτρα κλιματικής προσαρμογής, καθώς και τις πιθανές μελλοντικές ανάγκες για υποδομές μεταφοράς CO₂ στην ΕΕ.

- Η πρόταση της Επιτροπής στοχεύει επίσης στην προετοιμασία του δικτύου για τις αναπόφευκτες αλλαγές της ζήτησης που θα προκύψουν από τις πολιτικές στους τομείς της ενέργειας και των μεταφορών, όπως η ηλεκτρο-κινητικότητα και η αύξηση στην αποκεντρωμένη και μεγάλης κλίμακας ηλεκτροπαραγωγή από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.
- Η Επιτροπή θα προτείνει του χρόνου σύνολο εργαλείων άσκησης πολιτικής για την υλοποίηση των προτεραιοτήτων όσον αφορά τις στρατηγικές υποδομές κατά την επόμενη εικοσαετία. Θα περιλαμβάνουν νέα μέθοδο προσδιορισμού των στρατηγικών υποδομών ζωτικής σημασίας για την Ευρωπαϊκή Ένωση στο σύνολό της από πλευράς ανταγωνιστικής παροχής ενέργειας, περιβαλλοντικής αειφορίας και πρόσβασης στις ανανεώσιμες πηγές καθώς και από πλευράς ασφάλειας του εφοδιασμού. Τα εν λόγω ζωτικά τμήματα θα προσδιοριστούν σαφώς στη διαδικασία συνολικής χαρτογράφησης, και θα επισημανθούν ως «ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος», έτσι ώστε να μπορούν να επωφεληθούν από βελτιωμένη διαδικασία αδειοδότησης και επικεντρωμένη χρηματοδότηση, αν απαιτηθεί. Βασικό χαρακτηριστικό των σχετικών εργασιών θα είναι η επιλεκτικότητα. Θα ληφθούν δεόντως υπόψη οι συνδέσεις του δικτύου με τρίτες χώρες.
- Οι ACER, ENTSO-E και ENTSO-G θα λάβουν εντολή χαρτογράφησης των ευρωπαϊκών δικτύων ηλεκτρικής ενέργειας και αερίου σε χρονικό ορίζοντα 2020-2030. Μετά τις εν λόγω εργασίες θα ακολουθήσει ένα πιο μακροπρόθεσμο όραμα βάσει του ενεργειακού χάρτη πορείας 2050 που θα δημοσιευθεί το 2011.

Δράση 3: Εξορθολογισμός των διαδικασιών αδειοδότησης και των κανόνων της αγοράς για την ανάπτυξη υποδομών

- Η Επιτροπή θα προτείνει την εισαγωγή καθεστώτος αδειοδότησης για τα έργα «ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος» ώστε να βελτιωθεί η υφιστάμενη διαδικασία, μέσω, για παράδειγμα του καθορισμού ενιαίας αρχής σε εθνικό επίπεδο, με ταυτόχρονη εφαρμογή των προτύπων προστασίας και ασφάλειας, και εξασφάλιση πλήρους συμμόρφωσης με την περιβαλλοντική νομοθεσία της ΕΕ. Οι εξορθολογισμένες και βελτιωμένες διαδικασίες θα εξασφαλίσουν περισσότερη διαφάνεια και ανοικτές και διαφανείς συζητήσεις σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο για την ενίσχυση της δημόσιας εμπιστοσύνης και αποδοχής των εγκαταστάσεων. Επιπλέον, θα διερευνηθούν τρόποι θετικής ανταμοιβής, μέσω ενισχυμένης πρόσβασης σε δημόσια κονδύλια, των περιφερειών και των κρατών μελών που συμμετέχουν εποικοδομητικά και πετυχαίνουν τη διευκόλυνση της έγκαιρης ολοκλήρωσης έργων ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος.

- Για να πετύχει την σύζευξη της αγοράς μέχρι το 2014, ο ACER θα εξασφαλίσει, στο πλαίσιο της εντολής του, τον εντοπισμό και την επίλυση όλων των απαραίτητων τεχνικών (εναρμόνιση, τυποποίηση, κλπ.) και κανονιστικών ζητημάτων που συνδέονται με τη διασύνδεση των δικτύων δια μέσου των συνόρων, με την πρόσβαση στις ανανεώσιμες πηγές και με την ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών. Θα υποβληθεί κατά συνέπεια λεπτομερές πρόγραμμα δράσης για να υποβοηθήσει τα κράτη μέλη στη διαδικασία εγκατάστασης ευφών μετρητών/δικτύων (συμπεριλαμβανομένου και του ζητήματος της προβολής των πληροφοριών στους καταναλωτές) και ενθάρρυνσης νέων ενεργειακών υπηρεσιών.

Δράση 4: Εξασφάλιση του ορθού πλαισίου χρηματοδότησης

- Αναγνωρίζοντας το γεγονός ότι οι περισσότερες κατασκευαζόμενες υποδομές είναι εμπορικής φύσης, η Επιτροπή θα καθορίσει μεθοδολογία για να αναλύσει τη βέλτιστη ισορροπία μεταξύ δημόσιας και ιδιωτικής χρηματοδότησης (με βάση τις ακόλουθες αρχές που θα εφαρμοστούν ανά την Ένωση: «ο χρήστης πληρώνει», «ο επωφελούμενος πληρώνει» - από πλευράς διασυνοριακής οικονομικά αποτελεσματικής κατανομής και «ο φορολογούμενος πληρώνει» - κατανομή των βαρών για εμπορικά μη βιώσιμες και «πανευρωπαϊκού οφέλους» υποδομές). Η εν λόγω μεθοδολογία θα καθοριστεί σύμφωνα με τους ισχύοντες κανόνες περί κρατικών ενισχύσεων. Για έργα «ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος» με μηδενική ή μικρή εμπορική βιωσιμότητα θα προταθούν καινοτόμοι μηχανισμοί χρηματοδότησης για μέγιστη μόχλευση της δημόσιας στήριξης ώστε να βελτιωθεί το επενδυτικό κλίμα για την κάλυψη των κυριότερων κινδύνων ή για να επιταχυνθεί η υλοποίηση των έργων. Η δημιουργία της κατάλληλης ενεργειακής υποδομής είναι κρίσιμης σημασίας και επείγουσα: απαιτεί επίσης ευρύτερη θεώρηση των νέων χρηματοδοτικών μηχανισμών (δημόσιων και ιδιωτικών) και κινητοποίηση πρόσθετων πόρων με βάση το επόμενο πολυετές χρηματοδοτικό πλαίσιο.

3. ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΜΕΝΗ, ΑΣΦΑΛΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΙΤΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΓΙΑ ΠΟΛΙΤΕΣ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Από μια εύρυθμη, ενοποιημένη εσωτερική αγορά επωφελούνται οι καταναλωτές μέσω ευρύτερων επιλογών και χαμηλότερων τιμών. Εντούτοις, πολλοί καταναλωτές δεν αντιλαμβάνονται ότι επωφελούνται από το άνοιγμα της αγοράς και τον ανταγωνισμό μεταξύ των διαφόρων προμηθευτών. Οι μεμονωμένοι καταναλωτές πρέπει να αντιληφθούν και να ασκήσουν τα δικαιώματά που τους παρέχει η ενωσιακή νομοθεσία. Πρέπει να είναι σε θέση να επωφεληθούν από τις ευκαιρίες που δημιουργεί το άνοιγμα της αγοράς και να έχουν αυτοπεποίθηση ότι έχουν πρόσβαση στις ενεργειακές υπηρεσίες που χρειάζονται με την ποιότητα και τα χαρακτηριστικά εκπομπών που επιθυμούν. Από το άνοιγμα των αγορών είναι δυνατόν να προκύψουν βέλτιστες τιμές, επιλογές καινοτομίας και υπηρεσίες για τους καταναλωτές εάν συνοδευτεί με μέτρα που να διασφαλίζουν την εμπιστοσύνη, να προστατεύουν τους καταναλωτές και να τους στηρίζουν προκειμένου να διαδραματίσουν τον ενεργό ρόλο που αναμένεται από αυτούς στο πλαίσιο της απελευθέρωσης.

Ωστόσο, οι πολίτες φαίνεται να αγνοούν τα δικαιώματά τους βάσει της ενωσιακής νομοθεσίας ή διστάζουν να τα ασκήσουν. Απαιτούνται πολύ μεγαλύτερες προσπάθειες για να ενημερωθούν οι καταναλωτές σχετικά με τα δικαιώματά τους και να συμμετέχουν στην εσωτερική αγορά. Παρομοίως, πρέπει να διαμορφωθούν καλύτερα οι δυνατότητες μείωσης των λογαριασμών ενέργειας μέσω της εξοικονόμησης. Το φόρουμ πολιτών (Λονδίνο) και το

φόρουμ αειφόρου ενέργειας (Βουκουρέστι) δημιουργήθηκαν με στόχο τη βελτίωση της κατάστασης από πλευράς ενέργειας των οικιακών καταναλωτών, και πρέπει να διερευνηθούν τρόποι ώστε να ανταποκριθούν καλύτερα στις ανάγκες των καταναλωτών.

Η ανταγωνιστική θέση σημαντικών κλάδων της ευρωπαϊκής οικονομίας εξαρτάται επίσης από τη διαθεσιμότητα ασφαλούς ενέργειας σε προσιτές τιμές. Η ενέργεια, ιδίως η ηλεκτρική, αποτελεί σημαντικό τμήμα του συνολικού κόστους παραγωγής ζωτικών ευρωπαϊκών βιομηχανιών, συμπεριλαμβανομένων μεγάλων και μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Η διεθνής αγορά προμήθειας πετρελαίου είναι δυνατόν να καταστεί πολύ στενή πριν από το 2020, γεγονός που σημαίνει ότι έχει σημασία για τους καταναλωτές της ΕΕ να εντείνουν τις προσπάθειές τους να περιορίσουν τη ζήτηση πετρελαίου. Προς το παρόν αυτό δεν συμβαίνει. Οι καταναλωτές πρέπει να κατανοήσουν περισσότερο την ανάγκη περιορισμού της κατανάλωσης ορυκτών καυσίμων και πρέπει να μάθουν πώς να μειώσουν τους λογαριασμούς τους σε εποχή αύξησης των τιμών. Από την άποψη αυτή, χρήσιμα μπορεί να αποδειχθούν τα «φιλικά προς τον χρήστη» ευφυή δίκτυα, οι ευφυείς μετρητές και τα ευφυή συστήματα χρέωσης. Αλλά οι καταναλωτές πρέπει να κινητοποιηθούν περισσότερο. Προκειμένου να υποστηριχθεί η συμμετοχή των καταναλωτών στην αγορά, πρέπει να ληφθούν μέτρα ευαισθητοποίησης όσον αφορά τις ευκαιρίες, ενίσχυσης της σύγκρισης των τιμών, διευκόλυνσης των διαδικασιών αλλαγής προμηθευτή και βελτίωσης των διαδικασιών εξέτασης των καταγγελιών.

Η παροχή προσιτών αλλά ανταποκρινόμενων στο κόστος και αξιόπιστων προμηθειών στους καταναλωτές είναι η κύρια αποστολή της εσωτερικής αγοράς. Μια εσωτερική αγορά που λειτουργεί με βάση επαρκή υποδομή μεταφοράς και αποθήκευσης είναι η καλύτερη εγγύηση για την ασφάλεια του εφοδιασμού, αφού η ενέργεια θα υποταχθεί στους μηχανισμούς της αγοράς και θα ρεύσει εκεί όπου χρειάζεται. Ωστόσο, απαιτούνται δίκτυα ασφαλείας, στην περίπτωση π.χ. των ευάλωτων καταναλωτών ή σε περιόδους κρίσης της προσφοράς, τις οποίες δεν μπορούν να αντιμετωπίσουν επαρκώς οι μηχανισμοί της αγοράς. Η εσωτερική αγορά αντιμετωπίζει επίσης εμπόδια όταν τα κράτη μέλη δεν είναι πλήρως διασυνδεδεμένα, όπως στις Βαλτικές Χώρες. Ο κανονισμός ασφαλείας αερίου είναι σημαντικός γιατί εξασφαλίζει την πλήρη προετοιμασία των αγορών για την αντιμετώπιση κρίσης και την προστασία των εγχώριων καταναλωτών. Η προώθηση της διασύνδεσης μεταξύ των κρατών μελών καθώς και η ενεργός εφαρμογή του δικαίου του ανταγωνισμού από την Επιτροπή και τα κράτη μέλη μπορούν να συμβάλλουν στην περαιτέρω διαφοροποίηση των πηγών εφοδιασμού ιδίως στα κράτη μέλη εκείνα που εξαρτώνται σήμερα από μία μόνο ή από λίγες πηγές εφοδιασμού.

Η ενεργειακή πολιτική ευθύνεται επίσης για την προστασία των ευρωπαίων πολιτών από τους κινδύνους που συνεπάγεται η παραγωγή και μεταφορά ενέργειας. Η ΕΕ πρέπει να συνεχίσει να κατέχει ηγετική θέση παγκοσμίως στην ανάπτυξη συστημάτων για ασφαλή πυρηνική ενέργεια, τη μεταφορά ραδιενεργών ουσιών καθώς και τη διαχείριση πυρηνικών αποβλήτων. Η διεθνής συνεργασία στον τομέα των πυρηνικών διασφαλίσεων διαδραματίζει μείζονα ρόλο για την εξασφάλιση της πυρηνικής ασφάλειας και τη θέσπιση άρτιου και ισχυρού καθεστώτος μη διάδοσης των πυρηνικών όπλων. Στον κλάδο εκμετάλλευσης και μετατροπής πετρελαίου και αερίου, το νομοθετικό πλαίσιο της ΕΕ πρέπει να εγγυάται το υψηλότερο επίπεδο ασφάλειας και αδιαμφισβήτητο καθεστώς αστικής ευθύνης για τις εγκαταστάσεις πετρελαίου και αερίου.

Προτεραιότητα 3: Ενίσχυση της θέσης των καταναλωτών και επίτευξη του υψηλότερου επιπέδου ασφάλειας και προστασίας

Δράση 1: Ενίσχυση του φιλικού προς τον καταναλωτή χαρακτήρα της ενέργειας

- Η ενεργός εφαρμογή της πολιτικής ανταγωνισμού σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο παραμένει απαραίτητη για την ενίσχυση του ανταγωνισμού και την εγγύηση της πρόσβασης των καταναλωτών στην ενέργεια σε προσιτές τιμές.
- Η Επιτροπή θα προτείνει μέτρα για να βοηθήσει τους καταναλωτές να συμμετάσχουν καλύτερα στην εσωτερική αγορά σύμφωνα με την τρίτη δέσμη μέτρων για την ενέργεια. Τα εν λόγω μέτρα θα περιλαμβάνουν την κατάρτιση οδηγιών με βάση τις βέλτιστες πρακτικές στον τομέα της αλλαγής προμηθευτή, την περαιτέρω εφαρμογή και παρακολούθηση συστάσεων σχετικά με τη χρέωση και την επεξεργασία παραπόνων, και τον εντοπισμό των βέλτιστων πρακτικών όσον αφορά τα καθεστώτα εναλλακτικής επίλυσης διαφορών. Όλοι οι καταναλωτές πρέπει να διαθέτουν εργαλείο σύγκρισης των τιμών βάσει μεθοδολογίας που πρέπει να καταρτιστεί από τις ρυθμιστικές αρχές ενέργειας και άλλους αρμόδιους φορείς, και όλοι οι προμηθευτές πρέπει να διαθέτουν επικαιροποιημένες πληροφορίες σχετικά με τα τιμολόγια και τις προσφορές τους. Τέλος, πρόσθετες προσπάθειες πρέπει να καταβληθούν με στόχο τη μετατόπιση της εστίασης από τις τιμές της ενέργειας στο ενεργειακό κόστος, μέσω της ανάπτυξης της αγοράς ενεργειακών υπηρεσιών.
- Η Επιτροπή θα δημοσιεύει τακτικές εκθέσεις συγκριτικής αξιολόγησης του επιπέδου εφαρμογής των κανονιστικών διατάξεων σχετικά με τους καταναλωτές και το συνολικό επίπεδο προστασίας σε ολόκληρη την εσωτερική αγορά. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στους ευάλωτους καταναλωτές και στις πρακτικές που επιτρέπουν στους καταναλωτές να μειώσουν τη χρήση ενέργειας.
- Οι κανονιστικές αρχές πρέπει να εντείνουν τις προσπάθειές τους για βελτίωση της λειτουργίας της αγοράς λιανικής με τη βοήθεια του φόρουμ πολιτών του Λονδίνου και του φόρουμ αειφόρου ενέργειας του Βουκουρεστίου.

Δράση 2: Συνεχής βελτίωση της ασφάλειας και προστασίας

- Η Επιτροπή επανεξετάζει τις συνθήκες ασφαλείας της εξόρυξης πετρελαίου και αερίου στην ανοικτή θάλασσα υπό το πρίσμα του ατυχήματος στην εξέδρα Deepwater Horizon, με στόχο να λάβει αυστηρά μέτρα, από την πρόληψη έως την επέμβαση και τα ζητήματα αστικής ευθύνης, που θα διασφαλίσουν το ύψιστο επίπεδο προστασίας ανά την ΕΕ και στον υπόλοιπο κόσμο.
- Το νομικό πλαίσιο για την πυρηνική προστασία και ασφάλεια θα ενισχυθεί περαιτέρω μέσω της ενδιάμεσης ανασκόπησης της οδηγίας πυρηνικής ασφάλειας, της εφαρμογής της οδηγίας για τα πυρηνικά απόβλητα, του επανακαθορισμού των βασικών προτύπων ασφαλείας για την προστασία των εργαζόμενων και του πληθυσμού και της υποβολής πρότασης για μια ευρωπαϊκή προσέγγιση των καθεστώτων πυρηνικής αστικής ευθύνης. Πρέπει επίσης να επιδιωχθεί ενεργά μεγαλύτερη εναρμόνιση του σχεδιασμού και της πιστοποίησης εγκαταστάσεων σε διεθνές επίπεδο. Όλα τα εν λόγω μέτρα πρέπει να επιτρέψουν στην ΕΕ να διατηρήσει την ηγετική της θέση στον τομέα της ασφαλούς πυρηνικής ενέργειας και να συμβάλλει στην υπεύθυνη χρήση της πυρηνικής ενέργειας παγκοσμίως.
- Οι ίδιοι προβληματισμοί όσον αφορά την ασφάλεια και την προστασία από κακόβουλες ενέργειες θα εφαρμοστούν και στην ανάπτυξη και την εγκατάσταση

4. ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΩΝΤΑΣ ΜΙΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΜΕΤΑΣΤΡΟΦΗ

Χωρίς τεχνολογική μεταστροφή, η ΕΕ δεν θα υλοποιήσει τις φιλοδοξίες της για το 2050 να εξαλείψει τον άνθρακα από τους κλάδους της ενέργειας και των μεταφορών. Με δεδομένη τη χρονική κλίμακα που απαιτείται για την ανάπτυξη και διάδοση της ενεργειακής τεχνολογίας, καθίσταται επιτακτικότερη παρά ποτέ η ανάγκη εισαγωγής στην αγορά νέων τεχνολογιών υψηλών επιδόσεων και χαμηλής περιεκτικότητας σε άνθρακα. Το ενωσιακό σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπών αποτελεί σημαντικό μηχανισμό προώθησης από την πλευρά της ζήτησης, που υποστηρίζει την εγκατάσταση καινοτόμων τεχνολογιών χαμηλής περιεκτικότητας σε άνθρακα. Εντούτοις, οι νέες τεχνολογίες θα διατεθούν στην αγορά ταχύτερα και οικονομικότερα αν αναπτυχθούν μέσω συνεργασίας στο ενωσιακό επίπεδο.

Ο πανευρωπαϊκός σχεδιασμός και διαχείριση είναι κεφαλαιώδους σημασίας για τη σταθερότητα των επενδύσεων, την επιχειρηματική εμπιστοσύνη και τη συνοχή της ασκούμενης πολιτικής. Στο Στρατηγικό Σχέδιο Ενεργειακών Τεχνολογιών (Σχέδιο SET) καθορίζεται μια μεσοπρόθεσμη στρατηγική που καλύπτει όλους τους κλάδους. Ωστόσο, πρέπει να επιταχυνθούν τα έργα ανάπτυξης και επίδειξης για τις βασικές τεχνολογίες (βιοκαύσιμα δεύτερης γενεάς, ευφυή δίκτυα διανομής, ευφυείς πόλεις και έξυπνα δίκτυα, δέσμευση και αποθήκευση άνθρακα, αποθήκευση ηλεκτρικής ενέργειας και ηλεκτροκινητικότητα, πυρηνική ενέργεια επόμενης γενεάς, θέρμανση και ψύξη από ανανεώσιμες πηγές). Παρομοίως, η κρίσιμη φύση της καινοτομίας υπογραμμίστηκε στο πλαίσιο της εμβληματικής πρωτοβουλίας Ευρώπη 2020 για την «Καινοτόμο Ένωση»²¹.

Οι πόροι που θα απαιτηθούν κατά την επόμενη εικοσαετία για την ανάπτυξη των εν λόγω τεχνολογιών είναι ιδιαίτερα σημαντικοί, ιδίως όταν θεωρηθούν στο πλαίσιο του σημερινού οικονομικού κλίματος. Μεγάλα έργα, όπως εκείνα της ηλεκτροπαραγωγής από αιολική ενέργεια ισχύος άνω των 140 GW που σχεδιάζουν σήμερα ευρωπαϊκές εταιρείες κοινής ωφελείας, επιχειρηματίες και κυβερνήσεις, ιδίως στη Βόρεια Θάλασσα, όπως και οι πρωτοβουλίες Desertec και Medring, επηρεάζουν αρκετά κράτη μέλη. Ο πανευρωπαϊκός συντονισμός και συνεργασία πρέπει να περιλαμβάνουν την ομαδοποίηση των διαφόρων πηγών χρηματοδότησης. Αναμένεται ότι θα συμβάλλουν όλοι οι εμπλεκόμενοι. Η Επιτροπή θα επιδιώξει την κινητοποίηση του προϋπολογισμού της ΕΕ για να αυξηθεί περισσότερο το συνολικό επίπεδο της χρηματοδότησης.

Η ΕΕ αντιμετωπίζει σκληρό ανταγωνισμό στις διεθνείς αγορές τεχνολογίας. Χώρες όπως η Κίνα, η Ιαπωνία, η Νότια Κορέα και οι ΗΠΑ εφαρμόζουν φιλόδοξες βιομηχανικές στρατηγικές στις αγορές της ηλιακής, της αιολικής και της πυρηνικής ενέργειας. Οι ερευνητές και οι επιχειρήσεις της ΕΕ πρέπει να καταβάλλουν μεγαλύτερες προσπάθειες για να παραμείνουν στην πρωτοπορία της εκρηκτικά αναπτυσσόμενης διεθνούς αγοράς ενεργειακής τεχνολογίας, και, όπου είναι αμοιβαία επικερδές, πρέπει να ενισχύσουν τη συνεργασία τους με τρίτες χώρες όσον αφορά συγκεκριμένες τεχνολογίες.

Προτεραιότητα 4: Επέκταση της ηγετικής θέσης της Ευρώπης στην ενεργειακή τεχνολογία και καινοτομία.

²¹ SEC(2010)1161, 6^η Οκτωβρίου 2010.

Δράση 1: Υλοποίηση του Σχεδίου SET χωρίς καθυστέρηση

- Η Επιτροπή θα ενισχύσει την υλοποίηση του σχεδίου SET, ιδίως τα κοινά προγράμματα του Ευρωπαϊκού Συνασπισμού Ενεργειακής Έρευνας (EERA) και των έξι Ευρωπαϊκών Βιομηχανικών Πρωτοβουλιών (αιολική ενέργεια, ηλιακή ενέργεια, βιοενέργεια, ευφυή δίκτυα διανομής, πυρηνική σχάση, δέσμευση και αποθήκευση (διοξειδίου του) άνθρακα). Θα ενταθεί η συνεργασία με τα κράτη μέλη για τη χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων των χαρτών πορείας 2010-2020 όσον αφορά τις τεχνολογίες, και για να εξασφαλιστεί η επιτυχία των συναφών προγραμμάτων επίδειξης μεγάλης κλίμακας, όπως για παράδειγμα εκείνων που χρηματοδοτούνται στο πλαίσιο του αποθέματος (δικαιωμάτων) για τους νεοεισερχόμενους (NER300)²². Η διαθέσιμη κοινοτική χρηματοδότηση²³ θα επικεντρωθεί στις πρωτοβουλίες του σχεδίου SET.
- Οι τεχνολογικοί χάρτες πορείας των ευρωπαϊκών βιομηχανικών πρωτοβουλιών για το 2010-2020 υλοποιούνται από το τρέχον έτος και εφεξής, και θα λάβουν πρόσθετη στήριξη. Θα αποτελέσουν τον ακρογωνιαίο λίθο για την κατάρτιση του επόμενου δημοσιονομικού πλαισίου όσον αφορά ένα παγιωμένο, τακτικά αξιολογούμενο, αποτελεσματικότερο και εστιασμένο πρόγραμμα ενεργειακής έρευνας. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή θα προωθήσει την ανάπτυξη στρατηγικών υποδομών ενεργειακής έρευνας στην Ευρώπη δεδομένου ότι συμβάλλουν ιδιαίτερα στην προσέγγιση της έρευνας με την τεχνολογική ανάπτυξη. Θα εξετάσει επίσης και άλλες εναλλακτικές κατευθύνσεις μεγάλου δυναμικού, όπως οι θαλάσσιες ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και η θέρμανση και ψύξη από ανανεώσιμες πηγές.

Δράση 2: Η Επιτροπή θα δρομολογήσει τέσσερα νέα ευρωπαϊκά έργα μεγάλης κλίμακας

- 1. Η Επιτροπή θα προωθήσει μια μείζονα ευρωπαϊκή πρωτοβουλία στον τομέα των ευφών δικτύων διανομής προκειμένου να συνδεθεί ολόκληρο το σύστημα μεταφοράς και διανομής ηλεκτρικής ενέργειας από τα αιολικά πάρκα ανοικτής θαλάσσης της Βόρειας Θάλασσας, τα ηλιακά πάρκα του Νότου και τα υφιστάμενα φράγματα υδροηλεκτρικών σταθμών έως τα μεμονωμένα νοικοκυριά, καθιστώντας ταυτόχρονα τα υφιστάμενα δίκτυα ηλεκτρικής ενέργειας ευφύτερα, αποδοτικότερα και πιο αξιόπιστα.
- 2. Κατάκτηση εκ νέου της ηγετικής θέσης της Ευρώπης στην αποθήκευση ηλεκτρικής ενέργειας (τόσο σε μεγάλη κλίμακα όσο και στα οχήματα). Θα αναπτυχθούν φιλόδοξα έργα στους τομείς της υδροηλεκτρικής δυναμικότητας, της αποθήκευσης πεπιεσμένου αέρα, της αποθήκευσης σε συσσωρευτές και σε άλλες καινοτόμες τεχνολογίες αποθήκευσης όπως το υδρογόνο. Τα εν λόγω έργα θα προετοιμάσουν το διασυνδεδεμένο ηλεκτρικό σύστημα σε όλα τα επίπεδα ηλεκτρικής τάσης για τη μαζική αφομοίωση μικρής κλίμακας αποκεντρωμένων και μεγάλης κλίμακας κεντρικών σταθμών ηλεκτροπαραγωγής από ανανεώσιμες πηγές.

²² Η αναθεωρημένη οδηγία του συστήματος εμπορίας εκπομπών (2009/29/EK) προβλέπει ότι θα διατεθούν άδειες του ΣΕΕ 300 εκατ. από το απόθεμα νεοεισερχομένων για την υποστήριξη έργων επίδειξης εμπορικής κλίμακας δέσμευσης και αποθήκευσης άνθρακα καθώς και καινοτόμων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στο έδαφος της Ένωσης.

²³ Χρηματοδότηση που διατίθεται βάσει των σημερινών δημοσιονομικών προοπτικών.

²⁴ Βλέπε υποσημείωση 23.

²⁵ Βλέπε υποσημείωση 23.

- 3. Υλοποίηση βιώσιμης παραγωγής βιοκαυσίμων μεγάλης κλίμακας, λαμβανομένης επίσης υπόψη της εν εξελίξει ανασκόπησης όσον αφορά τις επιπτώσεις από την έμμεση αλλαγή των χρήσεων γης. Στο άμεσο μέλλον θα δρομολογηθεί η ευρωπαϊκή βιομηχανική πρωτοβουλία βιοενέργειας²⁴ ύψους 9 δις ευρώ, για να εξασφαλίσει την ταχεία υιοθέτηση από την αγορά βιώσιμων βιοκαυσίμων δεύτερης γενεάς.
- 4. Παροχή στις πόλεις, στις αστικές και στις αγροτικές περιοχές, τρόπων για μεγαλύτερη εξοικονόμηση ενέργειας. Η εταιρική σχέση καινοτομίας «Εξυπνες Πόλεις», που θα δρομολογηθεί στις αρχές 2011, θα συγκεντρώσει τις καλύτερες δυνατότητες σε τομείς όπως οι ανανεώσιμες πηγές, η ενεργειακή απόδοση, τα ευφυή διασυνδεδεμένα συστήματα ηλεκτρισμού, οι καθαρές αστικές μεταφορές όπως η ηλεκτρο-κινητικότητα, τα ευφυή δίκτυα διανομής θέρμανσης και ψύξης συνδυαζόμενα με εξαιρετικά καινοτόμα έξυπνα εργαλεία και εργαλεία ΤΠΕ. Η περιφερειακή πολιτική της ΕΕ μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην αποδέσμευση τοπικών δυνατοτήτων. Οι αγροτικές περιοχές διαθέτουν σημαντικό δυναμικό από την άποψη αυτή και μπορούν να αξιοποιήσουν το ΕΓΤΑΑ, το οποίο παρέχει χρηματοδότηση για τη στήριξη τέτοιων καινοτόμων έργων.

Δράση 3: Εξασφάλιση μακροπρόθεσμης τεχνολογικής ανταγωνιστικότητας της ΕΕ

- Προκειμένου να τεθούν οι βάσεις της μελλοντικής μας ανταγωνιστικότητας απέναντι στον ισχυρό διεθνή ανταγωνισμό, η Επιτροπή θα προτείνει μια πρωτοβουλία ύψους 1 δις ευρώ²⁵ για τη στήριξη της έρευνας αιχμής που απαιτείται για να αποδοθούν επιστημονικά επιτεύγματα στον τομέα της ενέργειας χαμηλής περιεκτικότητας σε άνθρακα.
- Η ηγετική θέση της ΕΕ πρέπει επίσης να διατηρηθεί και στο παγκόσμιο εμβληματικό ερευνητικό έργο ITER. Η Επιτροπή θα εξασφαλίσει επαρκή διοίκηση (συμπεριλαμβανομένου και του ελέγχου των δαπανών) και δημιουργία βιομηχανικής προστιθέμενης αξίας από το ITER και το ευρωπαϊκό πρόγραμμα σύντηξης.
- Η Επιτροπή θα καταρτίσει ενωσιακό ερευνητικό πρόγραμμα για τις ενεργειακές ύλες επιτρέποντας στον ενωσιακό ενεργειακό τομέα να παραμείνει ανταγωνιστικός παρά τη συρρίκνωση των πόρων σπανίων γαιών.

5. ΙΣΧΥΡΗ ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΣΧΕΣΗ, ΙΔΙΩΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΓΕΙΤΟΝΕΣ ΜΑΣ

Η ευρωπαϊκή ενεργειακή αγορά είναι η μεγαλύτερη περιφερειακή αγορά παγκοσμίως (πάνω από 500 εκατ. καταναλωτές) και ο μεγαλύτερος εισαγωγέας ενέργειας. Ωστόσο, το πνεύμα συνεργασίας και κοινού σκοπού που οδήγησε στη θέσπιση των πολυδιαφημισμένων ενεργειακών και κλιματικών στόχων της ΕΕ δεν είναι ακόμη προφανές στην εξωτερική ενεργειακή πολιτική. Πολλές από τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει η ΕΕ – κλιματική αλλαγή, πρόσβαση σε πετρέλαιο και φυσικό αέριο, ανάπτυξη τεχνολογίας, ενεργειακή απόδοση – είναι κοινές στις περισσότερες χώρες, και η αντιμετώπισή τους εξαρτάται από τη διεθνή συνεργασία. Τα κράτη μέλη έχουν κατ' επανάληψη καλέσει την ΕΕ να μιλήσει με κοινή φωνή στις τρίτες χώρες. Στην πράξη, οι εθνικές πρωτοβουλίες δεν αναδεικνύουν την ισχύ του μεγέθους της αγοράς της ΕΕ και θα ήταν προτιμότερο να εκφράζουν το συμφέρον της ΕΕ.

Η διεθνής ενεργειακή πολιτική πρέπει να επιδιώκει την επίτευξη των κοινών στόχων της ασφάλειας του εφοδιασμού, της ανταγωνιστικότητας και της αειφορίας. Αν και οι σχέσεις με τις χώρες παραγωγής και διαμετακόμισης είναι σημαντικές, αυξανόμενη σημασία αποκτούν και οι σχέσεις με μεγάλες ενεργοβόρες χώρες και ιδίως με αναδυόμενες και αναπτυσσόμενες χώρες. Η απαλλαγή των ανθρώπων από τη φτώχεια θα απαιτήσει την πρόσβαση σε ενέργεια, αφού ο στόχος της εξάλειψης της ακραίας φτώχειας μέχρι το 2015 δεν μπορεί να επιτευχθεί παρά μόνο αν πραγματοποιηθεί σημαντική πρόοδος για τη βελτίωση της πρόσβασης. Προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι με τα ανωτέρω δεν διακυβεύονται άλλοι στόχοι πολιτικής, η αειφόρος ανάπτυξη οφείλει να βρίσκεται στο επίκεντρο της ενεργειακής και της αναπτυξιακής πολιτικής, όπως προτείνεται στην πράσινη βίβλο για την αναπτυξιακή πολιτική²⁶.

Λόγω των νέων μορφών προσφοράς και ζήτησης στις παγκόσμιες αγορές ενέργειας και του αυξανόμενου ανταγωνισμού για ενεργειακούς πόρους είναι ζωτικής σημασίας για την ΕΕ να έχει την δυνατότητα να χρησιμοποιήσει αποτελεσματικά το βάρος της συνδυασμένης αγοράς της στις σχέσεις με τρίτες χώρες που είναι ενεργειακοί εταίροι ζωτικής σημασίας. Η Ευρώπη πρέπει να είναι σε θέση να στηριχθεί σε σημαντικές πρόσθετες πηγές και διαδρομές ενεργειακού εφοδιασμού μέχρι το 2020.

Η ανάγκη για διεθνείς λύσεις μας υποχρεώνει να επιβάλουμε στους κύριους εταίρους μας και στις διεθνείς διαπραγματεύσεις και πλαίσια το πρόγραμμα για την απαλλαγή μας από τον άνθρακα και την επιβολή της ενεργειακής απόδοσης. Το σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπών αποτελεί μηχανισμό προώθησης στις διεθνείς αγορές άνθρακα και οι μελλοντικές δράσεις πρέπει να αξιοποιήσουν τις εν εξελίξει δράσεις για την περαιτέρω ανάπτυξη των εν λόγω αγορών. Ως πρωτοπόρος στη χάραξη πολιτικής, η ΕΕ έχει περισσότερες δυνατότητες να επηρεάσει τη θέσπιση προτύπων σε περιβαλλοντικά ζητήματα και να προωθήσει τον σεβασμό για διαφανείς και ανταγωνιστικές αγορές.

Η ΕΕ διαθέτει σειρά συμπληρωματικών και επικεντρωμένων πλαισίων που κυμαίνονται από συγκεκριμένες ενεργειακές διατάξεις σε διμερείς συμφωνίες με τρίτες χώρες (συμφωνίες ελεύθερων συναλλαγών, συμφωνίες εταιρικής σχέσης και συνεργασίας, συμφωνίες σύνδεσης κλπ.) και μνημόνια συνεννόησης περί ενεργειακής συνεργασίας, έως πολυμερείς συνθήκες όπως η συνθήκη για την ενεργειακή κοινότητα²⁷ και η συμμετοχή στη συνθήκη για τον ευρωπαϊκό χάρτη ενέργειας. Η ΕΕ διαπραγματεύεται με αρκετές χώρες νέες συμφωνίες που περιλαμβάνουν σημαντικές ενεργειακές διατάξεις.

Η ΕΕ πρέπει τώρα να επισημοποιήσει την αρχή βάσει της οποίας τα κράτη μέλη ενεργούν προς όφελος της ΕΕ ως συνόλου στις διμερείς ενεργειακές σχέσεις με εταίρους ζωτικής σημασίας και στις παγκόσμιες διαπραγματεύσεις. Αξιοποιώντας τη νομική βάση της συνθήκης της Λισαβόνας, που αποσαφηνίζει και ενισχύει την εξωτερική διάσταση, η

²⁶ Οι εκτός ΟΟΣΑ χώρες είναι δυνατόν να καλύψουν την προβλεπόμενη αύξηση των εκπομπών CO₂ μέχρι το 2030· ωστόσο, η εξασφάλιση καθολικής πρόσβασης σε σύγχρονες ενεργειακές υπηρεσίες για όλους σημαίνει μόνο αύξηση κατά 0,8% των εκπομπών CO₂. Παγκόσμιες ενεργειακές προοπτικές 2009 της ΔΟΕ και ειδικό προκαταρκτικό απόσπασμα από τις Παγκόσμιες ενεργειακές προοπτικές 2010 της ΔΟΕ για την σύνοδο κορυφής για τους αναπτυξιακούς στόχους της χιλιετίας.

²⁷ Η Συνθήκη για την Ενεργειακή Κοινότητα προωθεί την ενοποίηση της αγοράς αλλά και την ενσωμάτωση του κεκτημένου και την εφαρμογή του στα Δυτικά Βαλκάνια και επεκτείνει την εσωτερική αγορά ενέργειας της ΕΕ στην Νοτιοανατολική Ευρώπη. Δεν αποτελεί μόνο πλαίσιο συνεργασίας αλλά νομικά δεσμευτικό μέσο προετοιμασίας της προσχώρησης στην ΕΕ. Στην Συνθήκη για την Ενεργειακή Κοινότητα προσχωρούν και άλλα μέλη: η Μολδαβία είναι ήδη μέλος, η Ουκρανία και η Τουρκία βρίσκονται στο στάδιο της προσχώρησης.

εξωτερική ενεργειακή πολιτική της ΕΕ πρέπει να εξασφαλίσει αποτελεσματικά την αλληλεγγύη, την υπευθυνότητα και τη διαφάνεια μεταξύ όλων των κρατών μελών, αντανακλώντας τα συμφέροντα της ΕΕ και εξασφαλίζοντας την ασφάλεια της εσωτερικής αγοράς ενέργειας της ΕΕ. Πρέπει να καθιερωθεί αποτελεσματικότερος συντονισμός σε επίπεδο ΕΕ και κρατών μελών.

Στον πυρηνικό τομέα η διεθνής συνεργασία έχει αποδώσει ικανοποιητικά αποτελέσματα. Αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία δεδομένου ότι σε διάφορες γειτονικές χώρες λειτουργούν ήδη ή σχεδιάζεται να λειτουργήσουν πυρηνικοί σταθμοί ηλεκτροπαραγωγής. Η ΕΕ πρέπει τώρα να ενθαρρύνει τις χώρες εταίρους να καταστήσουν νομικά δεσμευτικά και να εφαρμόσουν αποτελεσματικά σε παγκόσμιο επίπεδο όλα τα υφιστάμενα διεθνή πρότυπα πυρηνικής προστασίας και ασφάλειας. Η ΕΕ βρίσκεται σε ιδιαίτερα καλή θέση δεδομένου ότι είναι η πρώτη που ανέλαβε σχετική δράση στους τομείς της προστασίας και της ασφάλειας, και διαθέτει συγκεκριμένο μέσο συνεργασίας για τον σκοπό αυτό.

Η εξωτερική διάσταση της ενεργειακής πολιτικής της ΕΕ δεν είναι μόνο ζωτικής σημασίας για την ασφάλεια του εφοδιασμού της ίδιας της ΕΕ, αλλά πρέπει να συνάδει και να ενισχύει αμοιβαία και τις υπόλοιπες εξωτερικές δραστηριότητες της ΕΕ (ανάπτυξη, εξωτερικό εμπόριο, κλίμα και βιοποικιλότητα, διεύρυνση, κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας και λοιπές πολιτικές). Πρέπει να υφίστανται συνέργειες μεταξύ των ενεργειακών στόχων και των λοιπών πολιτικών και μέσων, συμπεριλαμβανομένου του εξωτερικού εμπορίου, των διμερών συμφωνιών και των μέσων αναπτυξιακής συνεργασίας, και αντίστροφα.

Η ενεργειακή ασφάλεια είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τις προτεραιότητες της ΕΕ στους τομείς της εξωτερικής πολιτικής και της πολιτικής ασφάλειας²⁸. Η διαφοροποίηση των καυσίμων, των πηγών εφοδιασμού και των διαδρομών διαμετακόμισης είναι ουσιαστικής σημασίας για την ασφάλεια της ΕΕ όπως και η χρηστή διακυβέρνηση, ο σεβασμός της έννομης τάξης και η προστασία των ενωσιακών και των ξένων επενδύσεων στις χώρες παραγωγής και διαμετακόμισης ενέργειας. Επιπλέον, η πολιτική της ΕΕ θα ενδιαφερθεί ιδιαίτερα για την προστασία και την ασφάλεια αγωγών μεταφοράς πετρελαίου και φυσικού αερίου και τις συναφείς υποδομές παραγωγής και μεταφοράς μέσω του συνδυασμού μέσων της ενεργειακής πολιτικής και της ΚΕΠΠΑ.

Το 2011 η Επιτροπή θα παρουσιάσει συγκεκριμένες προτάσεις για την ενίσχυση της συνολικής συνέπειας και αποτελεσματικότητας της εξωτερικής μας ενεργειακής πολιτικής, που αφορά τα κράτη μέλη, διάφορες εξωτερικές πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης και προγράμματα εξωτερικής στήριξης.

Προτεραιότητα 5: Ενίσχυση της εξωτερικής διάστασης της ενωσιακής ενεργειακής αγοράς

Δράση 1: Ενοποίηση των αγορών ενέργειας και των κανονιστικών πλαισίων με τους γείτονές μας

- Η συνθήκη για την ενεργειακή κοινότητα πρέπει να εφαρμοστεί και να επεκταθεί σε όλους εκείνους τους γείτονες της ΕΕ που επιθυμούν να υιοθετήσουν το μοντέλο της αγοράς της ΕΕ. Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να επιδιωχθεί η ενοποίηση της αγοράς και η κανονιστική σύγκλιση μέσω ολοκληρωμένων, στηριζόμενων στους ενωσιακούς

²⁸ Ευρωπαϊκή στρατηγική ασφάλειας που ενέκρινε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τον Δεκέμβριο του 2003.

κανόνες, συμφωνιών της ΕΕ με τις χώρες που καλύπτονται από την ευρωπαϊκή πολιτική γειτονίας και τη διαδικασία διεύρυνσης, ιδίως με την περιοχή της Μεσογείου και με τις χώρες διαμετακόμισης όπως η Ουκρανία και η Τουρκία. Επιπλέον, η συνθήκη για την ενεργειακή κοινότητα πρέπει να ενισχυθεί με την επέκταση του νέου κεκτημένου στα μέρη που υπογράφουν την συνθήκη. Η διαδικασία αυτή θα ενισχύσει τη συμμετοχή των γειτονικών χωρών στην εσωτερική αγορά, εξασφαλίζοντας ταυτόχρονα συνθήκες ισότιμου ανταγωνισμού και διασφαλίσεις κατά του κινδύνου διαρροής άνθρακα μέσω του κλάδου της ηλεκτροπαραγωγής.

- Η Επιτροπή θα προτείνει μηχανισμούς για την ευθυγράμμιση των υφιστάμενων διεθνών συμφωνιών (ιδίως στον τομέα του αερίου) με τους κανόνες της εσωτερικής αγοράς και την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών για τη σύναψη νέων. Θα υποβληθούν επίσης προτάσεις για τη δημιουργία του απαιτούμενου κανονιστικού πλαισίου μεταξύ της ΕΕ και τρίτων χωρών για την ανάπτυξη στρατηγικών διαδρομών από νέους προμηθευτές, ιδίως γύρω από τον Νότιο διάδρομο και τη Νότια Μεσόγειο. Θα καλυφθούν επίσης ζητήματα εφοδιασμού, συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης δικτύων και πιθανώς διακανονισμοί ομαδοποιημένου εφοδιασμού καθώς και κανονιστικές πτυχές, ιδίως αναφορικά με την ελευθερία διαμετακόμισης και την ασφάλεια των επενδύσεων.
- Θα κινητοποιηθεί η τεχνική βοήθεια της ΕΕ για την αποτελεσματική εφαρμογή του κεκτημένου της εσωτερικής αγοράς και τον εκσυγχρονισμό του ενεργειακού τομέα σε γειτονικές χώρες, με ταυτόχρονη βελτίωση του συντονισμού των καθεστώτων στήριξης που παρέχει η ΕΕ, τα κράτη μέλη της και η διεθνής κοινότητα.

Δράση 2: Θέσπιση προνομιακών εταιρικών σχέσεων με εταίρους ζωτικής σημασίας

- Παράλληλα με τη διαφοροποίηση των πηγών και των διαδρομών εισαγωγής, η ΕΕ θα προχωρήσει στη σύναψη ενισχυμένων ενεργειακών εταιρικών σχέσεων με προμηθευτές ζωτικής σημασίας και χώρες διαμετακόμισης. Στόχος θα είναι η προώθηση ζωτικών αρχών όπως εκείνων που περιέχονται στη συνθήκη για τον ευρωπαϊκό χάρτη ενέργειας (για παράδειγμα ελευθερία διαμετακόμισης, διαφάνεια, ασφάλεια, επενδυτικές ευκαιρίες, καθώς και συμμόρφωση με το διεθνές δίκαιο).

Δράση 3: Προώθηση του παγκόσμιου ρόλου της ΕΕ για το μέλλον της ενέργειας χαμηλής περιεκτικότητας σε άνθρακα

- Η ενεργειακή απόδοση, οι καθαρές τεχνολογίες και η ασφαλής και αειφόρος ενέργεια χαμηλής περιεκτικότητας σε άνθρακα πρέπει να ενσωματωθούν στις δραστηριότητες της ΕΕ και της διμερούς συνεργασίας, ιδίως με μεγάλες καταναλώτριες και αναδυόμενες οικονομίες και μέσω διεθνών εταιρικών σχέσεων.
- Η Επιτροπή θα δρομολογήσει μείζονα συνεργασία με την Αφρική επί ενεργειακών πρωτοβουλιών, ώστε προοδευτικά να εξασφαλίσει αειφόρο ενέργεια σε όλους τους πολίτες με βάση και την πράσινη βίβλο περί αναπτυξιακής πολιτικής.

Δράση 4: Προώθηση παγκοσμίως νομικά δεσμευτικών προτύπων πυρηνικής ασφάλειας, προστασίας και μη διάδοσης

- Η Επιτροπή θα αναπτύξει πρωτοβουλίες με στόχο να ενθαρρύνει τις χώρες εταίρους να καταστήσουν τα πρότυπα και τις διαδικασίες πυρηνικής ασφάλειας, προστασίας

και μη διάδοσης νομικά δεσμευτικά και αποτελεσματικά εφαρμόσιμα σε διεθνές επίπεδο, ιδίως μέσω ενισχυμένης συνεργασίας με τον Διεθνή Οργανισμό Ατομικής Ενέργειας και τη σύναψη συμφωνιών Ευρατόμ με ζωτικούς πυρηνικούς προμηθευτές και χώρες-χρήστες.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η ΕΕ βρίσκεται στο κατώφλι μιας άνευ προηγουμένου περιόδου όσον αφορά την ενεργειακή πολιτική. Οι αγορές ενέργειας προστατεύτηκαν ιδιαίτερα από τις επιπτώσεις που προκάλεσαν οι κραδασμοί της παγκόσμιας αγοράς κατά τα τελευταία χρόνια χάρη στην απελευθέρωση, τις μεγάλες δυναμικότητες εφοδιασμού και παραγωγής και τις δυνατότητες για επαρκείς εισαγωγές. Όμως, επίκειται δραματικές αλλαγές. Οι τιμές της ενέργειας θα επηρεαστούν από την τεράστια ανάγκη για επενδύσεις στον ενεργειακό τομέα καθώς και από την τιμολόγηση του άνθρακα και την αύξηση των διεθνών τιμών ενέργειας. Η ανταγωνιστικότητα, η ασφάλεια του εφοδιασμού και οι στόχοι όσον αφορά το κλίμα θα υπονομευθούν εκτός και αν αναβαθμιστούν τα δίκτυα μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας, οι απηρχαιωμένες εγκαταστάσεις αντικατασταθούν από ανταγωνιστικές και καθαρότερες εναλλακτικές λύσεις και η ενέργεια χρησιμοποιηθεί αποδοτικότερα σε ολόκληρη την ενεργειακή αλυσίδα.

Τα κράτη μέλη και ο κλάδος έχουν κατανοήσει την κλίμακα των προκλήσεων. Η ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού, η αποδοτική χρήση των πόρων, οι προσιτές τιμές και οι καινοτόμες λύσεις διαδραματίζουν ζωτικό ρόλο για τη μακροπρόθεσμη αιωφόρο ανάπτυξή μας, τη δημιουργία θέσεων εργασίας και την ποιότητα ζωής. Τα κράτη μέλη έχουν συμφωνήσει πως οι εν λόγω προκλήσεις θα αντιμετωπιστούν με τον αποτελεσματικότερο τρόπο με πολιτικές και δράσεις στο ενωσιακό επίπεδο, μέσω του «εξευρωπαϊσμού» της ενεργειακής πολιτικής. Αυτό περιλαμβάνει την κατεύθυνση της ενωσιακής χρηματοδοτικής στήριξης στις δημόσιες προτεραιότητες που δεν είναι σε θέση να καλύψουν οι αγορές και που αποφέρουν την μέγιστη ευρωπαϊκή αξία.

Η νέα ενωσιακή ενεργειακή στρατηγική θα απαιτήσει σημαντικές προσπάθειες από πλευράς τεχνικής καινοτομίας και επενδύσεων. Θα διαμορφώσει μια δυναμική και ανταγωνιστική αγορά και θα έχει ως αποτέλεσμα μείζονα ενίσχυση των θεσμικών διακανονισμών για την παρακολούθηση και κατεύθυνση των συναφών εξελίξεων. Θα βελτιώσει την ασφάλεια και την αειφορία των ενεργειακών συστημάτων, τη διαχείριση του δικτύου και την κανονιστική ρύθμιση της αγοράς ενέργειας. Θα συνεπάγεται εκτεταμένες προσπάθειες ενημέρωσης και ενίσχυσης του ρόλου των οικιακών και επαγγελματικών καταναλωτών, προκειμένου να συμμετέχουν στη μετάβαση σε ένα πιο αιωφόρο ενεργειακό μέλλον, για παράδειγμα μέσω της εξοικονόμησης ενέργειας, μείωσης της σπατάλης και μεταστροφής σε τεχνολογίες και καύσιμα χαμηλής περιεκτικότητας σε άνθρακα. Οι επενδύσεις στην παραγωγή ενέργειας χαμηλής περιεκτικότητας σε άνθρακα θα ενισχυθούν περαιτέρω με αγορακεντρικά μέσα όπως η εμπορία των δικαιωμάτων εκπομπών και η φορολογία. Η νέα στρατηγική θα πραγματοποιήσει τα πρώτα βήματα για να προετοιμάσει την ΕΕ για τις μεγαλύτερες προκλήσεις, τις οποίες ίσως να υποχρεωθεί να αντιμετωπίσει ήδη στο διάστημα μέχρι το 2020. Πάνω απ' όλα θα εξασφαλίσει καλύτερη ηγεσία και συντονισμό σε ευρωπαϊκό επίπεδο, τόσο για τις δράσεις στο εσωτερικό, όσο και στις σχέσεις με τους εξωτερικούς εταίρους.

Το παγκόσμιο ενεργειακό σύστημα εισέρχεται σε φάση ραγδαίας μετάπτωσης με εν δυνάμει μακρόπνοες επιπτώσεις που θα γίνουν εμφανείς κατά τις επόμενες δεκαετίες. Η Ευρώπη οφείλει να ενεργήσει πριν παρέλθει η ευκαιρία. Οι καιροί ου μενετοί. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή θα ανακοινώσει κατά τους επόμενους 18 μήνες το μεγαλύτερο μέρος των

προτάσεων για την επίτευξη των στόχων του 2020. Οι συζητήσεις, η έγκριση και η εφαρμογή θα πρέπει να ακολουθήσουν γρήγορα. Με τον τρόπο αυτό, η ΕΕ θα μπορέσει να εγκαταστήσει καλύτερα τους δομικούς λίθους για το αποτέλεσμα του 2020 – πρότυπα, κανόνες, κανονισμούς, σχέδια, έργα, οικονομικούς και ανθρώπινους πόρους, τεχνολογικές αγορές, κοινωνικές προσδοκίες κλπ. – και να προετοιμάσει τους πολίτες της Ευρώπης για τις επερχόμενες προκλήσεις.

Λόγω των μακρών χρόνων προπορείας που απαιτούνται για τις αλλαγές του ενεργειακού συστήματος, η ανάληψη δράσης σήμερα δεν διασφαλίζει ότι οι διαρθρωτικές αλλαγές που απαιτούνται για την μετάβαση σε καθεστώς χαμηλής περιεκτικότητας σε άνθρακα θα έχουν ολοκληρωθεί μέχρι το 2020, περίοδο την οποία καλύπτει η παρούσα στρατηγική. Κατά συνέπεια, απαιτείται να ατενίσουμε πέρα από τον χρονικό ορίζοντα της παρούσας στρατηγικής για να εξασφαλίσουμε ότι η ΕΕ θα προετοιμαστεί καλά ώστε να πετύχει τον στόχο του 2050 για ένα ασφαλές, ανταγωνιστικό και χαμηλής περιεκτικότητας σε άνθρακα ενεργειακό σύστημα. Συνεπώς, η Επιτροπή θα υποβάλει μετά την παρούσα στρατηγική έναν πλήρη χάρτη πορείας για το 2050, στον οποίο θα προσδιοριστούν πιο μακροπρόθεσμα τα μέτρα που καλύπτονται από την παρούσα ανακοίνωση και θα εξεταστούν περαιτέρω συμπληρωματικά βήματα.